

Ніва

ТЫДНЁВІК
БЕЛАРУСАЎ
У ПОЛЬШЧЫ

 <http://www.kurier-poranny.com/niwa/>

№ 28 (2357) Год XLVI

Беласток 15 ліпеня 2001 г.

Цана 1,50 зл.

Дзень Рэспублікі

З ліпеня Генеральнае консульства Рэспублікі Беларусь адзначае ў Беластоку дзень незалежнасці Рэспублікі ўрачыстым прыёмам, запрашаюцца на які прадстаўнікі мясцовай адміністрацыі і грамадскіх арганізацый. З кожным годам святкаванне гэта набывае ўсё больш багаты (паказальны) характар. У неначытанага гостя такога святкавання, а іх там прыгнятальная бальшыня, складваеца перакананасць, што ў беларусаў не было іншага за перамогу над фашистыкімі захопнікамі дзяржаўнага чыну.

Сэнс даты 3 ліпеня падрабязна вытлумачы генеральны консул Леанід Каравайка, які выступіў на карэктнай беларускай мове, а консул Ігар Сякрута пераклаў яго на ў той жа ступені карэктную польскую мову. У сваім выступленні Л. Каравайка нагадаў усім, што менавіта ў ліпені, дэкаду назад, была таксама прынята дэкларацыя аб незалежнасці Беларусі. Таксама ж у невялікай адлегласці ад 3 ліпеня, бо пад канец чэрвеня 1945 г. Беларусь (БССР) падпісала карту Арганізацыі Аб'яднаных Нацый, стаючыся членам-заснавальніцай гэтай арганізацыі. Адным словам, сэнсаў, якія сёння ўкладваюцца ў гэтую дату — вельмі-вельмі шмат.

Калі б спрабаваць сёння адказаць, ці ёсьць у Беларусі дзяржаўны інтарэс (ідэя), дык вельмі блізка, а можа і найбліжэй гэлага панятку знаходзіцца памяць пра подзвіг-перамогу ў другой сусветнай вайне і мільёны беларускіх жыхароў на алтары гэтай жа перамогі. Такое разуменне вельмі добра ўспрымаеца сярод нас, беларусаў у Польшчы, і шырэй — усіх палякаў. Гадамі-дзесяцігоддзямі ўсім нам тут засвойвалі мартыралогію як нацыянальную святасць. Розныя народы рознае „выигралі” ў другой вайне, беларусы і палякі — менавіта сваю нацыянальную мартыралогію. Калі тая мартыралогія, як у выпадку палякаў, не пазбаўленая рэфлексіі, дык ёсьць у народа надзея дагнаць, хай сабе і ў вельмі даўгай перспектыве, тую развітасць, якая стала ўзделам „прайграных”.

Па традыцыі ўжо на беларускіх святкаваннях у Беластоку шмат самаўрадавых дзеячаў, крышку людзей ад беларускай грамады, крышку ад гарадской управы. З прывітаннямі на беларускай мове выступіў а. Рыгор Місяюк, які ад імя мітрапаліта Савы і епіскапа Іакава пажадаў Беларусі багацця і щасці, а беларусам — не забывацца гаварыць па-свойму. Ад імя беларускага народу Беласточчыны выступіла сакратар Беларускага грамадска-культурнага таварыства Валянціна Ласкевіч, кажучы колькі прыгожых слоў пра падтрымку Беларусі для развіцця беларускай культуры на Беласточчыне. Віцэ-прэзідэнт Беластока Марк Казлоўскі сказаў пра непазбежнасць суседства Польшчы і Беларусі. Потым пайшлі песні і танцы.

Аляксандар Максімюк

Моладзь на галасаванні ў 1939 годзе.

Адны як пальцы

Mіра Лукша

У гэтую вясну ў Меляшках высыхалі ўсе вязы. І маладыя, і старыя, якія раслі паўвека быцця тут гэтае вёскі, старое, як гэтыя курганы. Казалі, будзе канчына: спачатку пасохнуць дрэвы, пасля будзе канец людзям.

Скорую па Соньку Пятэльскую баяліся вызываць. Упала, пабілася. Браціха, Тоня, з Беластока заглянула, але ж дадому трэ хашаць будзе. А тут субота — у Гарадку нячынная амбулаторыя. Куды павязаш напаўпаратызованую, пасля інсульту, восьмідзесяцгадовую кабету, што радні не мае тутака, а суседзі самі ледзь лазаць? Летам хоць панаціджае моладзі, але ж кожны мае свае справы.

Не баюся падаць свайго прозвішча (*а што будзя, як скажуць плаціці тamu, хто пагатове вызываў?*), званю ў скорую дапамогу ў Беласток. Толькі прозвішча мне мыліцца: кажу да Софіі Марцінчык ехаць, а яна ж выйшла замуж яшчэ за трэцяга мужа — за Пецьку Пятэльскага. Пакуль прыедзе аграмадны амбуланс, даедзе злосны (адарвалі, здаецца, ад гасціны) доктар з Гарадка. Патрываўшыла была яго медсястра. Але, кажуць жанчыны на лавачцы, той доктар заўсёды выглядае, бы вечна *нездавалёны* быў, набурмушаны. Відаць, праца яму медыка не падабаецца, тым больш на такія глыбінцы — лячыць, ці мо далечваць нямоглых вяскоўцу Гарадоцкае гміны, якіх усё меншае ды меншае... Сохнуньць дрэвы...

Беластоцкая лекарка моцна цікавіцца вёскай: а колькі ёй гадоў (не толькі ж пра бабу Соньку пытает). А вёсцы больш за паўтысячы гадоў! Гарадоцкі замак паставілі Хадкевічы, была і вёска Белявічы, а за возерам — Меляшкі. Пра тое возера ўявіць няцяжка — хопіць узлезіці на курган Могілкі, дык маеш, як па вадзе, панараму, а да самога Гарадка, адно макаўку царквы, што Васіль Дарашкевіч будаваў, відаць. Ага, і Сонь-

ка, па першым мужу, таксама Дарашкевічыха была, па Аркадзю.

Паглядае лекарка, агледзеўшы спачатку пацярпелую бабу Соньку, што цэляя, не паламала нічога сабе ўпаўшы, — на „Ніву”, што ляжыць на стале раскрытая. Там — пра Валодзю. Што паст быў, што хлопец такі добры. Жаль агортвае матку Валодзеву, Соньку Пятэльскую, як дбаў пра яе, казаў: будзеш дажываці пры мне, мама, бо ж пахавала ўжо двух сыноў. А цяпер, бачыце — матку душаць слёзы. А дажываць ёй пры кім? Прыйдзеца ісці ў дом для прастарэлых. Прыехаў быў пару тыдняў таму, хацеў ваду са студні да дому давесці. Прывёз адзенне для працы, ка-сілачку маленъкую, каб падворак падстрыгчы, штосыці каб паладзіць электрычнасць... Цэлая торба стаіць. Усё вёз дадому, да мамы — тут усё хацеў мець сваё. У свайго бацьку Аркадзя ўдаўся, такі шчыры, гатовы з усімі падзяліцца. Прыйдуць, бывала, людзі, прасіць дапамогі, дык сваю работу кіне, ідзе чужым зробіць. „Калі бедны чалавек просяць, дык кальсоны парві, адну калашыну — сабе, другую — яму!” — так казаў. А пахавала Сонька ўжо ўсіх трох сыноў: Жэніка — у 43, Алёшу — у 22 гадкі, а Валодзю — на 61 годзе жыцця. І трох мужоў мела. Вазьмі дажыві, у вёсцы, якая сама ледзь дыхае...

Ой, калісці вёска была! Па вялікасці дык такая, як цяпер, але народу колькі! А маладыя спявалі, гулялі, малявалі, вышывалі, на вячоркі хадзілі! Вось, глянцы: на тым здымку з 1939 года, адна толькі моладзь Белявіч і Меляшкоў (Сталіна са здымка прыйшло зліквідаваць, дзеля быспекі, дык Сонька на-малявала кветкі на партэрэце). На іншым здымку — Сонька другая справа — на курсах у Гарадку. Шыць вучылася. Вышывала — і на коўдрах, і на пакрывалах. Нават школыня „ручныя працы” яшчэ ў яе захаваліся. Цікавыя,

[працяг **4**]

Вялікі юбілей

Фяўронні Стоцкай з Бярначчыны споўнілася сто гадоў. З гэтай нагоды адбылася ўзнёслая ўрачыстасць. Да Юбіляркі з'ехалася сям'я з віншаваннямі, кветкамі і падаркамі. Войт Нараўчанскае гміны зачытаў віншаванні ад старшыні Рады Міністраў.

[віншаванні **3**]

У Дубічах, Сейнах і Пуньску

У Сейнах больш падабенстваў да адлеглага на дзвесце кілометраў Бельска-Падляшскага ці Драгічына, чым блізкага Пуньска. На панадворках, апрача бульбы, вырошчваецца традыцыйная агародніна. Вакол платоў — пустазелле, а шэрыя сцены будынкаў сведчаць аб незаможнасці гаспадароў.

[пагранічча **4**]

Дні Нарвы

Я наведаў мерапрыемства ў нядзелю. Публік было шмат, але можна было пачуць, што ў суботу было ўсе амаль у чатыры разы больш. Тым магнітам, які прыцягвае гледачоў, а асабліва слухачоў, з'яўляюцца „Прымакі”.

[мерапрыемства **5**]

Бравурныя Тапляры ў туманным дыме

Сам аўтар, які, як сказаў пасля спектакля, з вялікай страсцю глядзеў п'есу не як аўтар, а як глядач, быў увесе час бударожаны новымі неспадзеўкамі сцэнаграфіі, музыкі Паўла Календы, рэжысёры. Жартаваў аўтар, што не ўсе навінкі зразумеў, дык прыйдзеца яму паглядзець спектакль яшчэ не раз.

[спектакль **8**]

Помнік супраць абортаў у Мёрах!

Пад самай каменнай агароджай касцёла, у непрыкметным куце, мы пабачылі гільяціну павіслую над людскімі плодамі. Гэта помнік-пратэст супраць абортаў. Па-суседску касцёла, што распальвала ўяўленне, ёсьці паліклініка, побач якой круціліся дзядзькі ў белых халатах.

[эжахлівасць **9**]

Дзіравы мост

У Малінніках Арлянскай гміны на рапцэ Бялцы стаіць дзіравы мост, які ў любы момант можа абваліцца. Мост неабходны жыхарам вёскі, але гмінныя ўлады рамонт чамусьці замаўрджаюць.

[напамін **11**]

Беларусь — беларусы

Час парадоксаў

Ужо доўгі час з трыванем розных нарад і сходаў, са старонак дзяржаўных газет, з тэлеэкранаў і радыёпрыёмнікаў нас настойліва пераконваюць, што ў нашай краіне сёння — моцная ўлада, надзеяная „вертыкаль”, поўны парадак. Пры гэтым нас заклікаюць уважліва зірнуць направа і налева і жахнуцца анархіі, бязладдзю і падпарадкованасці подлым заходнім рэкамендацыям у суседзіі. Праўда, пра нашы эканамічныя дасягненні і пра ўзровень жыцця людзей высокія чыноўнікі і гарластыя прапагандысты чамусыці гаворатць не надта ахвотна. Але ж, як кажуць, не ўсё адразу, галоўнае, што ў нас ва ўсім пануе стабільнасць і прадказальнасць, пэўнасць у дзяржаўнай палітыцы і амаль поўная згода ў грамадстве. Усім нам застаецца толькі слухаць мудрых лідэроў, цалкам давяраць іх вопыту і празорлівасці і радасна падтрымліваць іхня ацэнкі і прадвызначэнні. Многія так і робяць, не задумваючыся над словамі і справамі сваіх абраннікаў і прадстаўнікоў. А жыццё між тым ледзь не кожны дзень падкідае ўсё новыя пытанні і парадоксы.

Усім нядайна на свой з'езд пад нешчаслівым нумарам трывацца сабраліся беларускія пісьменнікі. Іх цёпла павітаў кіраўнік дзяржавы, адзначыўшы, што „для нас заўжды з'яўляюцца ўзорам вытанчаная лірыка Максіма Багдановіча, грамадзянскі пафас тытанаў

словы — Янкі Купалы і Якуба Коласа, эпічнасць Івана Мележа, грамадзянская адказнасць Івана Шамякіна, напружаны піхалагізм ваенай прозы Васіля Быкава, шырыня і філасофічнасць пазіціі Максіма Танка і Аркадзя Куляшова, гістарычная прайдзівасць і светлы рамантызм Уладзіміра Каараткевіча”. Сказана ўсё, на маю думку, разумна і справядліва. Але ж так і карціца запытацца ў Аляксандра Рыгоравіча: хіба ж можа быць узорам (ды яшчэ заўжды) „літаратурны палітэй” і „чалавек, які не памятае свайго роду”? А менавіта так (і не аднойчы) з экрана дзяржаўнага тэлебачання гаварылі пра Васіля Быкава. І не абы кто, а прызначаны найвышэйшым указам начальнік Нацыянальнай тэлерадыёкампаніі Віктар Чыкін (ён жа — В. Нікольскі) і самы афіцыйны з усіх палітологаў Мікалай Сяргееў у праграме любімчыка ідэалагічных палкоўнікаў Юрыя Азаронка... Парадокс, дый годзе!..

Літаральна праз некалькі дзён — зноў нечаканка. Кіраўнік краіны, выступаючы перад замежнымі прадстаўнікамі канстытуцыйных судоў, з энтузіязмам і завадальненнем расказаў пра тое, як удаўся ў нялёгкіх умовах пабудаваць сувэрэнную, незалежную Беларусь, а міністр замежных спраў гэтай самай Беларусі ў гэты час падпісаў са сваім расійскім калегам пагадненне аб скасаванні вы-

канкама Саюза Беларусі і Расіі і стварэнні выканкама саюзной дзяржавы, у якой Рэспубліка Беларусь практична ўжо ніякая не дзяржава, а толькі частка новага ўтварэння. Парадокс!..

Далей — болей. Дружная каманда маскоўскіх „інтэграстаў” на чале з Селянінёвым-Ціханавым лімантуе аб неабходнасці пажарнага афармлення адзінай расійска-беларускай дзяржавы, а У. Пуцін і А. Лукашэнка кладуць цагліны ў падмурок новага комплексу Пасольства Расійскай Федэрациі ў Мінску. Дзе ж тут логіка: калі дзяржава будзе (і вельмі хутка, як абязаюць энтузіясты-„аб'яднальшчыкі”) адна, дык якое ж можа быць пасольства яе самой на свай тэрыторыі?! Галава кругам ідзе...

Ці вось яшчэ адзін нядайні прыклад. На славутым Усебеларускім сходзе ў прысутнасці ўсіх адказных асоб Беларусі на трывану быў запрошаны самы зачытаты апанент Прэзідэнта Украіны, які ў сваёй некароткай промове каменя на камені не пакінуў ад сённяшняй унутранай і зневажнай палітыкі нашай паўднёвой суседкі. І ягоныя запальчывыя філіпкі былі ўспрыняты презідэнтам не толькі спакойна, а і з добрай долей салідарнасці. Хаця, як мы добра памятаем, нашы афіцыйныя інстанцы звычайна нервова вызываюць пратэсты супраць узделу айчынных апазыцыянероў нават у навукова-практичных канферэнцыях і семінарах за мяжой... Як кажуць бюракраты, нейкая нестыковачка, відавочны так званы „двойны стандарт”...

Такім чынам, ці не мнагавата ў нас апошнім часам здараецца розных няўзгодненасцяў і парадоксаў, калі ў дзе-

яннях самых адказных асоб не прасочваеца ні дакладна выверанай стратэгіі, ні добра прадуманай тактыкі? Складаецца міжволі ўражанне, што заўшнне часта важныя рашэнні прымаюцца „пад настрой”, пад інтарэсы аднаго, хай сабе і вельмі паважанага, чалавека. Нярэдка пры гэтым забываюцца і Канстытуцыя, і аўтарытэт краіны, і традыцыі гісторыі, і воля народа. Ідзе хітрая закулісная палітычная гульня са святымі паняццямі сувэрэнітэту дзяржавы, нацыянальной годнасці і дабрабыту людзей, палітычнай будучыні грамадства. Актыўна афармляюцца, напрыклад, арганізацыйныя структуры і асноватворныя дакументы так званай саюзной дзяржавы. Мэта ўсяго гэтага відавочная — паставіць народы Расіі і Беларусі, сусветную супольнасць перад фактам нараджэння новага дзяржаўнага ўтварэння, а потым ужо правесці неабходныя юрыдычныя і дыпламатычныя аргументаванні яе існавання. Для дасягнення яе паяднаныя насталігія па Савецкім Саюзе і імперскім амбіцыямі маскоўскім і мінскім палітыкі, на словах змагаючыся за дэмакратыю і права чалавека, гатовы больш чым вольна абыходзіцца і з міжнароднымі стандартамі, і з айчыннымі законамі... Зноў, скажаце, парадокс? На жаль — рэальнасць...

А так хочацца нармальны, цывілізаванай палітыкі, разумных, разважлівых кіраўнікоў, забяспечанага, спакойнага жыцця! Хай бы парадоксы засталіся вучоным ды сатырыкам. Няўжо для нас так і не настане такі час?..

Генадзь БУРАЎКІН

Беларускі час № 44, 8 чэрвеня 2001 г.

Інтэрв'ю з былым кіраўніком справаў Адміністрацыі презідэнта Іванам Ціцияновым, кампраметуючае презідэнта Лукашэнку, як і газета „День”, якая хацела яго апублікаваць, не выйшлі ў тэрміне.

Дзень без „Дня”

7 ліпеня раніцай у шаптаках не з'явіўся ў продажы свежы нумар газеты „День”. Не дайшла газета і да падпісчыкаў. Напярэдадні кіраўніцтва Дома друку адмовілася друкаваць суботні наклад газеты „День”.

Як звычайна, у пятніцу ў другой палове дня супрацоўнікі газеты „День” прывезлі ў Дом друку суботні нумар выдання — у прызначаны тэрмін даставілі стужкі, матрыцы, усе матэрыялы. Нумар, на думку журналістаў, атрымаўся вельмі цікавы: планавалася інтэрв'ю былога кіраўніка справаў Адміністрацыі презідэнта Івана Ціциянова (які папрасіў палітычнага прыстанішча ў Нямеччыне — рэд.), і рэдакцыя вырашыла павялічыць наклад нумара.

Распавядае галоўны рэдактар газеты „День” Аляксандар Тамковіч.

А. Т.: — У нас была магчымасць зрабіць дадатковы наклад, і мы, як звычайна, прыйшлі ў друкарню, прынеслі дадатковыя фінансавыя паперы абрэплаце. Таксама мы купілі дадаткова газетную паперу. Усё гэта ў нас было прынята, аформленыя былі накладныя, выпісаныя пропуск на вывоз дадатковага накладу, зрабілі плёнкі, матрыцы — заставаліся хвіліны да пачатку друкавання нумара. Але адзін з работнікаў друкарні (на жаль, я не ведаю пасады і прозвішча, ведаю толькі імя — Леанід Леанідавіч) даў загад не друкаваць. Я паспрабаваў знайсці нейкія канцы, выйшаў на намесніка начальніка юнітарнага прадпрыемства „Беларускі Дом друку” Станіслава Міхайлавіча Казака. Ён мне патлумачыў, што ёсць нейкія парушэнні нашай дамовы з Домам друку: наклад, які мы замаўлялем, нельга друкаваць гэта, як мы гэта робім, — маўляў, ёсць нейкай працэдура... Я прапрасіў: „Друкуйце той наклад, які друкую звычайна, а наконт дадатковага будзем разбірацца заўтра”. Ён сказаў: „Не!”.

Такім чынам, графік быў сарваны, газета не пайшла падпісчыкам, яна не пайшла ў рознічны гандаль, мы не змаглі ўзяць той наклад, які звычайна распашоджаем прац альтэрнатыўныя службы. У суботу мы прыехалі ў Дом друку, прывезлі пісмо, якое яны ад нас патрабавалі. Мы ўзялі ўсе паперы, плацёжкі. Спадзяймамся, што ўвесь наклад да панядзелка будзе надрукаваны. Пакуль надрукавана толькі 5 600 асобнікаў — гэта тое, што пойдзе ў розынцу.

Радыё Рацыя: — Аляксандар, можа са-прауднай прычынай адмовы сталася тое, што вы ў мінулым нумары — ад 5 ліпеня — далі рэкламу інтэрв'ю былога кіраўніка справаў Адміністрацыі презідэнта Івана Ціциянова... Можа, улады баяцца?

А. Т.: — Можа быць... Але я вельмі добра, з павагай стаўлюся да кіраўніцтва Беларускага Дому друку. Я спадзяюся, што яны не маюць нікага дачынення да той праблемы, якая ўзнікла. Яны маглі выконваць чысьці загад. Можа, ёсць і наша тут віна: мы, не праплаціўши грошы, не прыйшлі і не паказалі, што мы іх праплацілі. Але гэта вельмі ўмоўна, бо калі гроши пайшли — яны пайшли. І калі ў Доме друку з камп'ютэрамі нейкія праблемы, то гэта іхнія праблемы. Чаму мы павінны пакутаваць? Гэта не тая прычына, каб не друкаваць. Тым больш, газета выходзіць 3 разы на тыдзень. Гэта апература выдае выданне. І калі ў тэрмін яна не выйшла, — я нават і не ведаю, калі яна выйдзе і дойдзе да падпісчыкаў.

У суботу было надрукавана 5 600 асобнікаў газеты. Наклад быў замоўлены — 55 600 асобнікаў. Грошы праплачаны, папера ёсць, дакументы ўсе аформлены адпаведным чынам. Рэдакцыя спадзяеца, што ўвесь наклад будзе надрукаваны.

Іна Студзінская

Радыё Рацыя, 9.07.2001

III З'езд беларусаў свету

5 і 6 ліпеня г.г. у Мінску адбыўся III З'езд беларусаў свету. Удзельнічалі ў ім дэлегаты ад беларускіх суполак з Беларусі і замежжа. З Польшчы ў працах з'езда прынялі ўдзел два дэлегаты. Беларуское грамадска-культурнае таварыства, якое ў двух папярэдніх з'ездах удзельнічала, на сёлетні форум беларусаў свету сваіх прадстаўнікоў не паслала.

III З'езд, падрыхтаваны Міжнародным грамадскім аб'яднаннем „Згуртаванне беларусаў свету «Бацькаўшчына»”, скліканы быў з мэтай кансалідацыі беларускай нацыі, узмацнення грамадзянскай супольнасці і акрэслення перспектываў развіцця Беларусі ва ўмовах цывілізацыйных зменаў. У першы дзень дэлегаты з'езда заслушалі і абмеркавалі справаўзачынна-аналітычныя даклады, а на другі — працаўвалі ў трох

секцыях і выбраўлі кіруючыя органы МГА ЗБС „Бацькаўшчына”. У галоўны кіруючы орган — Вялікую раду — уваішло 128 чалавек. Беларускія суполкі з Польшчы прадстаўляюць ў ёй на працягу бліжэйшых чатырох гадоў будуцца Алеся Барщэўскі, Яўген Вапа, Галена Глагоўская, Алех Латышонак, Віталь Луба, Яўген Мірановіч, Ян Чыкін і Пятро Юшчук. Прэзідэнтам МГА ЗБС „Бацькаўшчына” быў выбраны прафесар Анатоль Грыцкевіч, а старшыней Рады — Алена Макоўская. З'езд прыняў праграму „Замежная беларуская супольнасць у XXI стагоддзі”, у якой запісаны асноўныя дзеянні па кансалідацыі і дапамозе беларускай дыяспары на перыяд да 2005 года.

Больш дэталёва пра III З'езд беларусаў свету напішам у наступным нумары.

(ВЛ)

Спадарожнік для пасляховага бізнесу

Горад-спадарожнік з'явіцца ў Брэст. Тут, непадлёк ад міжнароднага аэрапорта, пры аўтамагістралі Брэст — Мінск — Масква знаходзіцца многагектарная будаўнічая пляцоўка. На ёй размесціца вытворчыя прадпрыемствы Свабоднай эканамічнай зоне „Брэст”, жыллё, цэнтральныя офіс... Пасля некалькіх адборачных конкурсаў прыняты праект групы архітэктараў, якія кіруе лаўрэат многіх міжнародных архітэктурных конкурсаў Аляксей Андраюк.

Між тым, на арнаваных плошчах СЭЗ „Брэст” ужо сёння працуе каля аста прадпрыемстваў, з ліку якіх больш за 60 з замежным капіталам: Расія, Германія, Польшчы, Ізраіль,

Анатоль ПАЛОНСКІ, Брэст

Вялікі юбілей

сям'я з віншаванням, кветкам і падарками. Адспявалі „Многая лета”. Войт Нараўчанская гміны Мікалай Павельч зачытаў віншаванні ад старшыні Рады міністраў Рэчы Паспалітай Ежы Бузка. Пляменніцы Юбліяркі — Марыя Леуша і Вольга Зданоўская-Місяюк склалі і асабіста праспявалі пад уласны акардзонны акампанемент адмысловую песню:

*Na skraju puszczy, gdzie hula puszczyk,
Gdzie można znaleźć paproci kwiat,
W Bernackim Moście jest dużo gości,
Bo ciocia Fienia kończy sto lat.
Tu się zebrała rodzina cała,
Wnuki, prawnuki, siostra i brat.
...
Chcemy Ci życzyć szczęścia, słodyczy
I żeby smutków nie przyniósł świat.*

Пасля, пры застоллі, музыкі выканалі яшчэ „Колькі ў небе зор”, „Люблю я край” ды іншыя песні.

І я ў застоллі быў, сёе-то піў. І спытаў Юбліярку, ці калі яна задумоўвалася, колькі будзе жыць.

— Я пра гэта ніколі не думала, — адказала Яна мне. — Я толькі думала, каб што зрабіць.

І гэтыя слова саноўнай Юбліяркі можна рэкамендаваць усім у якасці разцпта на доўгае і здаровае жыццё, бо ж і ўрачы раяць, што найлепшым лекам на ўсе клопаты з'яўляецца рух.

Я наведваў Фяйронню Стоцкую, каб распытаць пра наша мінулае. Год назад яна збрала з бульбы каларадскага жучка. Назбірала байкавата гэтых шкоднікаў, мо з чвэрць вядзерца і яшчэ да размовы са мною закіпяціла ваду і заліла ёю бульбяных паразітаў. Я хачеў ёй дапамагчы выліць той двухлітровы кіпучы кубак, але яна не дапусці-

ла мяне да такой небяспечнай дзеянасці і выканала яе сама...

Я, следам за ўсімі згаданымі віншавальнікамі, таксама віншую Юбліярку і жадаю Фяйронні Стоцкай моцнага здароўя і ўсяго таго, што дае чалавеку радасць і задавальненне.

Аляксандар ВЯРБІЦКІ
Фота аўтара

Віншаванні ад войта Нараўчанская гміны Мікалай Павельч.

Фяйронні Стоцкай з Бярначчыны споўнілася сто гадоў. З гэтай нагоды ў суботу 30 чэрвеня адбылася ўзнёслая ўрачыстасць. Да Юбліяркі з'ехалася

Як спяваюць сеніёры

1 ліпеня ў Гмінным асяродку культуры ў Нараўцы адбыўся Раённы агляд мастацкай самадзеянасці пенсіянераў Беласточчыны. Удзельнічалі ў ім восьмнаццаць калектываў, дуеты і салісты. Сеніёры пры гэтай нагодзе сустрэліся са старшынёй Галоўнага праўлення Польскага саюза пенсіянераў у Варшаве Альжбетай Арцішэўской ды старшынёй Акруговага праўлення гэтай жа арганізацыі ў Беластоку Янам Каліноўскім.

Упершыню ўдзел у конкурсе прынялі калектывы гайнаўскіх пенсіянераў (гурт „Рэха пушчы“) і кляшчэлеўскіх.

Прыехала 18 калектываў і ўсе спявалі беларускія, украінскія, рускія і польскія песні. Гурты з Бельска-Падляшскага, Орлі, Збучы, Чыжы, Тынэвічаў-Вялікіх, Старога Ляўкова, Нараўкі, Вулькі-Тэрехаўскай, Курашава, Краснага Сяла выступілі ў беларускіх касцюмах. Канцэрт працягваўся звыш пяці гадзін.

Журы пад старшынствам Станіслава Малейскага на ваяводскі агляд вылучыла чатыры калектывы: „Васілічкі“ з Бельска-Падляшскага (мастакім кірауніком яго з'яўляецца Мікалай Мяжэнны з Гродна), „Асені ліст“ з Гарадка (кіраунік Віктар Лянкевіч), „Цаглінкі“

са Старога Ляўкова (вядзе яго Мікалай Мяжэнны) і „Арляне“ з Орлі, а таксама дзве салісткі: Марыю Хіліманюк з Гайнавікі і Ларысу Абрамовіч з Гарадка. „Васілічкі“ існуюць 37 гадоў. Падчас агляду зарэкамендавалі яны сябе задушэўна выконваючы тры беларускія песні. „Асені ліст“ з Гарадка праспявалі пяць песень. Спевакам падыгрывалі і падспеўвалі тры акардзаністы і адзін скрыпач. Варта адзначыць, што ў мінулым годзе на цэнтральным аглядзе мастацкай самадзеянасці сеніёраў у Быдгашчы заняў ён трэцяе месца. „Цаглінкі“ маюць у сваім рэпертуары цікавыя лірычныя песні. „Арляне“ існуюць найдаўжэй — 55 гадоў. На аглядзе яны праспявалі пяць песен, у тым ліку

былі і беларускія. Салісткі добра заспявалі па адной польскай і па адной беларускай песні і выигралі конкурс. Напрыклад, у выкананні Ларысы Абрамовіч прагучалі песні „Расцвіла каліна“ і жартояўная „Jestem młodą dziewczyną“.

Пасля конкурснай часткі найлепшыя гурты выступілі перад публікай у нараўчанскім амфітэатры над ціхаплынай пушчанскай ракою. Апрача таго яшчэ іграў духавы аркестр з Комплексу электрычных школ у Беластоку ды танцевалі лепшыя маладыя танцевальщицы з беластоцкага Х Агульнаадукатыўнага ліцэя. Было гэта ўдалое культурнае летнєе мерапрыемства ў Нараўцы.

Тэкст і фота Янкі ЦЕЛУШЭЦКАГА

Стараляўкоўскія „Цаглінкі“ спявалі і цалаваліся.

Выступаюць „Арляне“ з Орлі.

Купальскія гульні і варажбы

Студэнцкае Купалле, пасля нейкага перапалынку, зноў паднялося на ногі. Яго рэнесанс здзейсніўся ў сімвалічным месцы — Супраслі, ноччу з 30 чэрвеня на 1 ліпеня г.г. Менавіта тут, на дачы спадарства Латышонкаў, шаснаццаць гадоў таму, па ініцыятыве Юрыйя Латышонка, нарадзілася мода на святкаванне Купалля. Спачатку арганізавалася яно з году ў год прыцягваючы ўсё больш сімпатыкаў і наведальнікаў. Пасля, у 1994 годзе ідэю падабраў ЗБМ і пачаў ладзіць мерапрыемства ў Нарве. У сувязі з цяперашнім занядадам

ЗБМу, маладзёвае Купалле вярнулася ў старыя рукі. Сёлетніе святкаванні сваёй спонтаннасцю і стыхійнасцю нагадвалі міні-басовішча. У Супрасль прыехалі за 60 асоб, у тым ліку 14 удзельнікаў рэйду „Бацькаўшчына“.

Арганізаторы прыдбалі мецатракцыённаў — бочку піва і выступленне бардаў — Андрэя Мельнікава з Гомеля і Алігі Кабзара з Бельска-Падляшскага, этнагурту „Юр'я“ з Мінска. Найбольш аднак месца занялі спевы самых удзельнікаў, ветэранаў БАСу, музыкантаў з гуртоў „Ріма“ і „Кардон“. Ля супольнага вог-

нішча, пад гукі гітары і флейты, гучэлі старыя і новыя шэдэўры з беларуска-беластоцкага панадворка.

Сёлетніе Купалле мела непрадбачаныя моманты. Ідзе пра кульмінацыйную частку святкавання...

Дзяўчата пусцілі вянкі на ваду і чакалі... Але сучасныя кавалеры, замест з вянком у руцэ адшукаць каханую і разам ісці шукаць папараць-кветку, заняліся сабой. Яны найперш танчылі мужчынскі рытуальны танец журналісту тэлебачання, а пасля завялі рыцарскія дуэлі.

Гэты непрадбачаны фінал меў свае паслядоўнасці. Даведзеныя да адчаю

дзеўкі самыя кідаліся ў ваду, часта ў вратцы, і лавілі свае вянкі.

— Гэта значыць, што наступны год пройдзе пад знакам зблытаўні сексуальнай арыентацыі, — каменціравалі найстарэйшыя ў грамадзе. Іх тэорыю меў пацвердзіць знак: калі дзяўчата пускалі вянкі — пагаслі ўсе свечкі!

Добрай гульні садзейнічала прырода. Дзень, нач і раніца выпалі як пад зачын, сухія і цёплыя. Таму многія, у рамках купальскага яднання з прыродай, спалі пад адкрытым небам — над рэчкай, пад дрэвамі, у траве. У спонтаннай атмасферы гульбішча адчувалася блізкі подых „Басовішча“.

Г. К.

Колькі дзяўчын было ў нас!

Адны як пальцы

[1 ♂ працяг]

бачу, вельмі адметныя ад тыповых малюнкаў на шкле і вышыванак. Тонкасці выканання і несумненна таленту баба Сонька ў сваіх працах не бачыць. А гэта ж імпрэсіяністычны малюнак іголкай ды ніткай, і пэндзлікам па шкле! Але ж, ні ў мастацтве, ні ў палітыцы

Сонька завельмі не разбіралася. Закахалася ў Аркадзя, Геранімавага сына, дзеяча КПЗБ, сакратара раённага камітэта, амаль на 20 гадоў старэйшага, з мнагадзетнай сям'і. Хароши быў, так хораша іграў на мандаліне, цудоўна спяваў, такі мілы, ветлівы. Валодзя зусім у бацьку ўдаўся. Меў адзін год і 11 месяцаў, як бацьку фашысты забілі ў 1942 годзе. Казаў, крыху тату памятаў. Хоць Валодзя маленькі быў, але

быў такі хвацкі, крэпкі, танцеваў як *настаячы* кавалер. Бацька возьме яго на рукі, падсадзіць, малы ўхопіцца за галіну вярбы, і трymаецца! Мочны такі! Аркадзь хваліўся: „Валодзя мой трохрабрысты!” Вельмі цешыўся такім здаровым хлопчыкам.

У Гарадку іх забілі. З вёскі з радзіны Дарашкевічаў яшчэ трох, у тым роднага Аркадзевага брата. „Салавей” іх выдаў, Павал. А яны ж нічога фэкага нікому не рабілі!

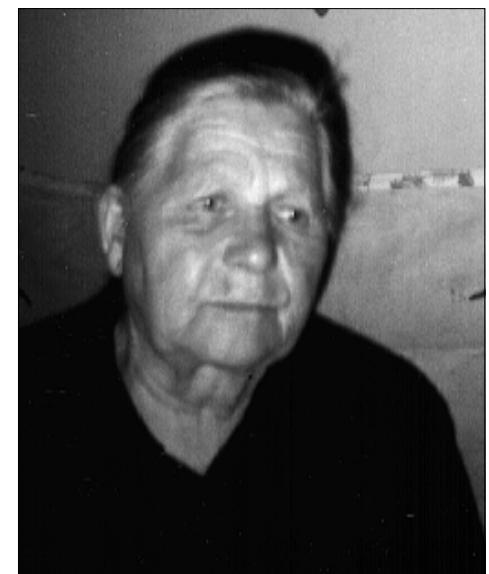
Праз пяць год Соньку з дзіцём узяў быў за жонку сусед. Рабіла і за мужыка, і за гаспадыню. Трэба ж якось жыць, гаспадарку весці. І цяпер каля сябе якасьці спраўляеца. А вазмі ды ўстань, калі і бок нерухомы, а цяпер вось пабіла галаву ды сцягно... Кажа доктарка: падыміце нагу, дык Сонька мах — падняла. Хоць з болем страшным, але ж вішчаць не будзеш! Хто то бачыў! Выщерпіш. А, значыць, справа не трагічная, можаце застацца ў хаце. Абязбольваючы ўкол, вядома, зробім. А хай вам хтось пад'едзе, купіць у Беластоку лякарствы, заўтра, у нядзелю, бо ў панядзелак і ў Гарадку аптэка будзе адкрыта...

Паглядзела яшчэ раз лекарка на здымак у „Ніве”: ці мо гэты чалавек з газеты жыў па Жабяй вуліцы? Ага, да двух

мы, кажа, ездзілі ў той дзень — да яго, і яшчэ аднаго мужчыну, з Бранеўскага, мы тады страцілі. Уласнаю крывёю яны атруціліся, захлынуліся — пэнкла жылачка ў вантробах. Да лікатная справа... Маці зноўку падае на падушку, захлынаеца слязами.

Міра ЛУКША

Фота аўтара і з архіва
Зосі Дарашкевіч ды Сонькі Пятэльскай

Сонька Пятэльская іграла калясі ў вясковым тэатры, у фільме Тамары Саланевіч, вышывала...

У Дубічах, Сейнах і Пуньску

У дніх 17-30 чэрвеня г.г. Кафедра беларускай культуры Універсітэта ў Беластоку правяла Міжнародную гуманітарную школу Цэнтральнай і Усходняй Еўропы. Арганізавана яна была ў рамках Цэнтра даследаванняў над антычнай традыцыяй Варшаўскага ўніверсітэта. Удзельнічалі ў ёй маладыя навукоўцы з Беларусі, Польшчы і Украіны. Тэмай дакладаў былі праblems польска-беларускага і польска-літоўскага памежжаў.

Першая частка заняткаў школы адбылася ў Дубічах-Царкоўных, дзе ўдзельнікі маглі пазнаёміцца з мясцовымі жыхарамі, пачуць іх мову, меркаванні наконт мінушчыны і сучаснасці. Другая частка прайшла ў Сейнах і Пуньску — у мястэчках, дзе пражывае вялікі адсотак літоўцаў. Паколькі чытачам „Нівы” асаблівасці Дубіцкай гміны даволі добра вядомыя, не трэба нікога з імі знаёміць. Варта толькі адзначыць, што ў навукоўцаў Беларусі, якія хадзілі па вёсках гэтай гміны і размаўлялі з іх жыхарамі, склалася ўражанне знаходжання ў сваіх родных мясцовасцях. Краявід падобны, хаты знаёмага кшталту, людзі, думаючыя аднолькава як іх бацькі і дзяды. Толькі замест расійскай мовы ў Дубічах часта прыходзілася ім пачуць польскую.

У няшмат большым Пуньску, дзе літоўцы складаюць амаль 90 працэнтаў усяго насельніцтва, на польскай мове адказваюць толькі на пытанні прыезджых. На прыватных у большасці крамах віднеюцца двухмоўныя надпісы, у будынку гміны, доме культуры пераважае інфармацыя на літоўскай мове. Побач крыжа і Белага арла ў гмінай канферэнц-зале вісіць літоўская Пагоня. Дарэчы, літоўскія нацыянальныя сімвалы сустракаюцца ў Пуньску даволі часта, нават на аўтазаправачнай станцыі. У мясцовым касцёле ў нядзелю служаща дзве імшы на літоўскай і адна на польскай мове. Таксама ў большасці школ на тэрыторыі Пуньскай гміны дамінуючай з'яўляецца літоўская мова. Можна нават сказаць, што гэта літоўскія школы з польскай мовай як дадатковым прадметам.

Пуньск адлеглы ад Сейнаў прыблізна на 20 кіламетраў. Аднак у Сейнах літоўцы складаюць невялікі адсотак насельніцтва. Гэтыя два мястэчкі значна ад сябе розняцца. У Пуньску мясцовыя жыхары свае дамы і панадворкі будавалі на падабенства ковенскага стылю. На панадворках найчасцей растуць роўненікі склошаная густая трава, дэкаратыўныя кусты і кветкі. Відаць, што акружэн-

не дому мае служыць гаспадарам для адпачынку і прыводзіць іх у добрае самадучуванне. Каменна-драўляныя агароджы дапаўняюць натуральны выгляд вакол дамоў.

У Сейнах больш падабенстваў да адлеглага на дзвесце кіламетраў Бельска-Падляшскага ці Драгічыны, чым блізкага Пуньска. На панадворках, апрача бульбы, вырошчаюцца буракі, цыбуля, салата, агуркі. Вакол платоў — пустазелле, а шэрыя сцены большасці будынкаў сведчаць аб нянадта вялікай заможнасці гаспадароў. Нават быўляя кляштарныя будынкі каля мясцовага касцёла рамантуюцца дзесяткамі гадоў, хаця з'яўляюцца яны найбольшим турыстычным атракцыёнам горада.

Сейнам, аднак, пашанцавала. Пра мястэчка ведаюць не толькі ў Польшчы, але таксама ў Еўропе і Амерыцы. Усё гэта дзякуючы спадарству Чыжэўскім, маладым акцёрам, якія на пачатку дзесяцігоддзя пасяліліся ў горадзе і заснавалі Асяродак „Пагранічча — мастацтва, культур і нарадаў”. У мясцовай сінагозе арганізуецца яны шмат мерапрыемстваў культурнага характару з удзелам людзей культуры Польшчы, Еўропы і свету. У час нашай прысутнасці ў Сейнах праходзілі дні клезмерскай музыкі, якія прыцягнулі публіку з усёй Польшчы. Галоўнымі выканаўцамі гэ-

тай музыкі былі амерыканскія яўрэі, якія за акіянам адрадзілі музичны фальклор сваіх продкаў з Сярэдняй і Усходняй Еўропы. Музыка яўрэйскіх калектываў, якая да вайны выконвалася на вяселлях і забавах у мястэчках і вёсках даваеннай Беларусі, Украіны, Польшчы, Славаччыны, Румыніі, выкананая амерыканскімі музыкамі стала больш дапасаванай да ўспрымання сучасным слухачом. Вялікі дадатак джазу ў ёй прыцягвае ўвагу цалкам маладой публікі.

Спадарства Чыжэўскія знайшлі таксама сродкі на ремонт быльых яўрэйскіх будынкаў, якія знаходзяцца ў цэнтры Сейнаў. У сядзібе даўняй яўрэйскай гімназіі ўзнікае грамадскі культурны цэнтр, дзе будуць майстэрні для музыкаў, мастакоў, краязнаўцаў і аматараў фальклору. Аказваецца, дастатковая двух чалавек, каб не вялікае правінцыяльнае мястэчка ўчыніць вялікім цэнтрам культуры.

Пабываўшы сярод беларусаў і літоўцаў, удзельнікі школы маглі паразініць рэгіянальную кухню абедвух народаў. У гэтай дзялянцы выступае шмат падабенстваў. Беларусы і літоўцы прапануюць шмат мяса і мала агародніны. Літоўцы прытым усё, што можна пакласці на патэллю, абавязковая смажаць. Таму пасля літоўскага абеду ці вячэрні абавязковая смажаць. Таму пасля літоўскага абеду ці вячэрні абавязковая смажаць.

Яўген МИРАНОВІЧ

Пахаваныя ўсімі пакрысе

Пачаліся выплаты кампенсацый за падняволенную працу ў Германіі. Працая была пачаткам здзіўляння гітлераўскай ідэалогіі, у сілу якой „варварскі” расы, у першую чаргу славяне, мелі быць няўльнікамі „панскай” нямецкай расы. Ініцыятыва згаданых выплат выйшла аднак з Захаду, з тых заваяваных гітлераўцамі дзяржаваў, каторых грамадзяніне трапілі ў палон у выніку германскага нападзення. Спярша велічыня тых кампенсацый мела нават быць вытворнай сённяшнай эканамічнай сілы тых дзяржав, якіх грамадзянамі з'яўляюцца сёння бытая няўльнікі. Значыць, багатыя мелі атрымаць больш, а бедныя — менш. Яно так амаль і асталося.

Гэты кампраміс не спыніў ўсіх страсцей, бо ў справу ўмяшаўся амерыканскі суд. Наяўнасць суда ў справе можа прывесці да высновы, што складаныя праblems кампенсацый за рабскую працу бы-

дуць вырашашца справядліва. Справядлівасці ў судзе, нават ва ўзорным амерыканскім, могуць спадзявацца толькі зусім некрытычнай летуценнікі...

Каб нашы бюрократы прынялі заяўку на кампенсацыю, пакрыўджаны, катораму цяпер каля сямідзесяці пяці гадоў, мусіць нямала яшчэ нахадзіцца. Хаця ў папераводу павінны быць усе патрэбныя дакументы, аднак ганяюць яны яшчэ знямоглых ужо людзей, спасылаючыся на патрабаванні немцаў.

Магчыма, што немцы хочаць такім меснавіта чынам адгрызуцца за забіраемыя ім гроши. Але магчымае і іншае. Нашы папераводы жывуць сваім папяровым, віртуальным жыццем. Адна асoba, каторая хадайнічае за належнай ёй кампенсацыяй, расказала мне, што сённяшні яе бюрократы цар, бог і воінскі начальнік, калі яна прывезла патрабаваныя ім дакументы, накінуўся на яе, што нешта не так

у паперах напісаных іншым бюрократам. Іншым разам здзвіла туго асобу незвычайна ветлівасць таго ж самага даглядальніка парадку. Азірнулася яна і ўбачыла, што яго працу будзе паказваць тэлебачанне... И так, як шэсцьдзесят гадоў таму назад супраць чужых, тыя самыя людзі беззапомінныя сённяшнія супраць новай, мясцовай ужо расы новых падпанаку.

На кампенсацыю могуць разлічваць некаторыя быўляя зняволеныя, каторыя маюць нейкія дакументы або сведкаў. Але ж ёсць яшчэ і такія ваенныя паднямечкі рабы, каторыя не маюць нікіх вымогаемых сённяшнімі загадчыкамі кампенсацый асноў. Маю тут на думцы ў першую чаргу тых, каго энкавэздзісты пазбавілі тых падстаду, абрацаючы або насельна забіраючы тагачасныя дакументы, а да таго ж яшчэ адпраўляючы ў працягле хаджэнне па яшчэ савецкіх мухах.

Найбольшымі ахвярамі ваеннага наслідзі з'яўляюцца галоўным чынам людзі недакаваныя. Не атрымалі яны адукаваныя. Не дапаможа ім нікто. Іх ужо даўно жыўцом пахавалі. Усе пакрысе.

У сапраўднасці яны жывуць паміж наці, так як і жылі нашы продкі да часу, пакуль нехта выдумаў гроши. Аляксандр ВЯРБІЦКІ

Дзеля сваёй гімназії

Рада гміны Дубічы-Царкоўныя 28 мая 2001 года прыняла пастанову аб стварэнні з пачаткам новага навучальна гада гімназіі пры мясцовай Падставовай школе.

Хочам праз год стварыць комплекс школ (падставовая і гімназія) для нацыянальнай меншасці, дзе навучанне беларускай мове было б абавязковым для ўсіх вучняў. У гэтым годзе на просьбу амаль ста бацькоў хочам стварыць два гімназічныя класы, бо гімназію маём права адчыніць маючи на ўвазе географічныя і дэмографічныя прычыны. Вучні трэцяга класа застануцца вучыцца ў Орлі, каб перад экзаменамі, якія завяршаюць вучобу ў гімназіі, не мусілі мяняць настаўнікаў. Паколькі ў нас добрыя ўмовы для навучання і побач будынка Падставовай школы знаходзіцца адрамантаваны асобны будынак, спалучаны са столовай і гімнастычнай залай, хочам у ім памяціць гімназічныя класы. Плануем, што ў будучыні ў нашай гімназіі будзе вучыцца каля

шасцідзесяці вучняў, — заяўві войт Дубіцкай гміны Анатоль Паўлоўскі.

У 2000/01 навучальнym годзе ў Падставовай школе і дашкольным аддзяленні ў Дубічах-Царкоўных вучыліся 114 вучняў. Першы год навучанне беларускай мове адбывалася з першага класа і на заняткі хадзілі 85 вучняў. Два гады таму адбылося адкрыццё новапабудаванага школьнага будынка, а ў кастрычніку мінулага года для карыстання вучням згадзены былі прыгожая гімнастычная зала, новая кухня з газавым абсталяваннем і сталовая. У будынку знаходзіцца шэсць предметных кабінетаў, бібліятэка, святліца, камп'ютэрная зала і кабінет для дашкольнікаў. Прыгожыя і светлыя кухня і сталовая заахвочваюць да карыстання іх паслугамі. У Падставовай школе ў Дубічах-Царкоўных усе вучні елі абеды, бо былі яны дафінансаваны Гмінным асяродкам сацыяльнай дапамогі.

Я захоплена новай, цёплай і чистай школай. У старым будынку былі кафель-

ныя печкі і па-рознаму бывала з ацяпленнем. Вучні не мелі як мяняць ботаў, не было месца на адпачынак, а туалеты знаходзіліся звонку школы. У школе ёсьць свае камп'ютэры і з чацвёртага па шосты класы вядуцца заняткі па інфарматыцы, — тлумачыць дырэктар Падставовай школы ў Дубічах-Царкоўных Ніна Добаш-Карпюк і вядзе паказаць

кабінет беларускай мовы, якім апякуецца настаўніца Мар'я Казімірук.

Вучні з Пачатковай школы ў Дубічах-Царкоўных атрымалі Гран-пры на цэнтральным агледзе беларускіх школьніх тэатральных калектываў, які сёлета адыбываўся ў Кляшчэлях.

Аляксей МАРОЗ

Фота аўтара

У новым будынку знаходзяцца предметныя кабінеты і гімнастычная зала.

Апошні званок

Закончыўся навучальны год. Пачаліся канікулы. Для дзяцей гэта свабодны ад школьніх абавязкаў час, а для кірауніцтва школы — перыйд рамонтаў.

Як закончыўся сёлетні навучальны год у чаромхаўскай школе? — звяртаюся да дырэктара Пачатковай школы і Гімназіі Мікалая Міхалюка.

Быў самы цяжкі ў фінансавым плане, — кажа дырэктар. — У сакавіку г.г. атрымалі паменшаную датацию на 121 тыс. зл. у парыўнанні да таго, што прапанавалі ў пачатку навучальнага года. Па гэтай прычыне не хапіла грошай на павышэнне зарплат настаўнікам і працаўнікам школы. Абмяжаваліся выдаткі на закупку школьніх дапаможнікаў і абсталівання. Паменшыліся сродкі на рамонт школы.

Як з навучаннем? — пытаю дырэктара.

Сёлета вучылася 330 школьнікаў. Заняткі праводзіліся ў чатырнаццаці залах, а змаліся імі 28 настаўнікаў. — Варта прыкметаць, — гаворыць спадар Міхалюк, — што ў дыдактычна-выхаваўчай працы атрымалі мы задавальняючыя вы-

нікі. Вучні ў трох класах, не лічыўши предметаў артыстычных, атрымалі высокія аценкі: IV „а” — 4,48, IV „б” — 4,19 і V „ц” — 4,04. У плаасобных класах сярэдняя аценка дасягае 4,75 і вышэй. Такіх поспехаў дабілася 10 вучняў у IV „а”, 9 — V „ц” і 4 — VI „б”. На ваяводскіх спартыўных спаборніцтвах вучаніца VI „а” класа Моніка Паўлючук вынікам 9,61 м заваявала першае месца ў штурханні ядра і стала майстрам Падляшскага ваяводства. У гэтых жа спаборніцтвах вучаніца VI „б” — Бэата Доцнік угонцы на 60 м заваявала шостае месца і адпаведна ў павятовых спаборніцтвах — другое месца. У турніры настольнага тэніса падапечныя трэнера Эдуарда Мазурыка дзяўчынты заваявалі III месца, а хлопцы — V. За дасягненні ў ваяводскіх спаборніцтвах гайнаўскі павятовы стараста прызначыў школе 500 зл. У плаасобным конкурсе для дзяцей і моладзі ваяводскую ўзнагароду атрымала Наталія Беразовіч, а адзнаку — Аляксандра Шатыловіч. Дзесяціасобовая каманда ў краязнаўчым конкурсе, які праводзіўся ў Шчэціне, заваявала сёмае месца і экспкурсію ў Хайдэпарку ў Нямеччыне. Каманда нашай школы заваявала IV месца ў конкурсе „Прыяцель прыроды” і ва ўзнагароду на трэці дні паездзе ў Кіеў. 4-аса-

бовая каманда, якая ўдзельнічала ў першых спаборніцтвах Падляшскага ваяводства ў маршах на арыентацыю, заваявала дзесятае месца.

Не горшых вынікаў дабіліся вучні гімназіі. На 119 вучняў у наступны клас здалі 118. Найлепшай вучаніцай з сярэдняй аценкай 5,4 аказалася Дыяна Мішчук з II „б”. З таго ж класа чатырох вучняў атрымалі сярэднюю аценку 4,75. У першым класе такіх вучняў было 8.

Чаромхаўскія гімназісты таксама маюць чым пахваліцца. У ваяводскім турыстычна-краязнаўчым турніры ў Сувалках чатырохасобовая каманда заваявала першае месца, а на фінальным, краёвым у Гданьску — дзесятае, а на I адкрытых спаборніцтвах Падляшскага ваяводства на арыентацыю трохасобовая каманда заваявала IV месца.

У філатэлістичным конкурсе Дыяна Мішчук за збор на тэму „Якія звяры баўчы Томак Вілмоўскі ў час свайго падарожжа” атрымала ганаровую грамату ў якасці сярэбранага медаля. На той жа выстаўцы Аніта Шатыловіч з I „а” атрымала пасярэбраную ганаровую грамату за збор „Яны перамянілі нашу краіну”.

На агульнакраёвым плаасобным конкурсе, які праводзіўся пад лозунгам

„Двары і дворыкі” ўзнагароду атрымала Моніка Кердалевіч. У павятовых волейбольных спаборніцтвах каманда дзяўчат заваявала II месца. У эстафетнай гонцы за прыз павета каманда дзяўчат заваявала III месца, а хлопцаў — IV. Гэта некаторыя рэзультаты чаромхаўскіх вучняў. Спадзяюся, што не горшыя будуть у наступным годзе.

22 чэрвеня празвінё апошні званок. У пачатковай школе ў мерапрыемстве заканчэння навучальнага года прысутнічалі вучні ў народных уборах, настаўнікі і гонарэры. Пераможцы і выдатнікі атрымалі ганаровыя граматы і ўзнагароды. Вучні шостага класа далі прысягу, авойт гміны перадаў пераходны кубак старасты, сказаўшы: „Гэты кубак атрымаў я ад старасты за спартыўную дасягненні чаромшан. Лічу, што ў гэтым і ваша заслуга. Таму няхай гэты прыз застанецца ў вашай школе”.

Прысутныя бурнымі воплескамі развітваліся з настаўнікамі Нінай Мусюк і Сяргеем Смыкам, якія перайшлі на пенсію. А гімназісты цудоўным букетам кветак і бурнымі воплескамі развітваліся са сваім педагогам Міраславам Філіманюком, які перайшоў на працу ў Седльцы.

Уладзімір СІДАРУК

Дні Нарвы

У суботу і нядзелью, 30 чэрвеня і 1 ліпеня адбыліся II Дні Нарвы. Галоўныя мерапрыемствы адбываліся на часовой глядзельнай плошчы пад сінім небам над ракою.

У першы дзень сваёй майстэрства паказвалі перад шматлюднай публікай спевакі. Выступілі ансамбл „Аксель”, „Колер”, славутыя на Беласточчыне „Прымакі”, капэла „Калі ласка” з Ліды і мясцовыя прызёры Агульнапольскага конкурсу беларускай песні.

У другі дзень на сцэне выступілі калектывы, што дзейнічаюць на тэрыторыі гміны. Сярод іх былі дзіцячыя танцевальныя і вакальныя ансамблі з Нарваўскага асяродка культуры, дзіцячыя калектывы „Пронар” з Нарвы і славутыя „Лісічкі” з Ласінкі — прызёры шматлікіх міжнародных музычных фестываляў. Выступалі таксама вядомыя нашым чытачам „Крыўчанкі” і „Тыневічанкі”, а таксама згаданы раней мясцовы вакальна-інструментальны калектыв „Аксель”. Пазней публіку забаўлялі, такія ж як і апошні, калектывы з Беластока.

Так у першы, як і ў другі дзень згаданыя музычныя падзеі супрадаваджаліся выставай мастацкіх твораў мясцовых жывапісцаў Евы Алімпійскай, Станіслава Паскробкі і Паўла Грынівіцкага ды фатографа Мар'яна Свенцікага. Любіцелі танцаў маглі паказаць сябе ў часе начных дыскатэк.

Адбыліся яшчэ футбольны матч, паказ прымянення касметыкі і конкурс на пропагандуючы Нарву рэкламны лозунг. Ды не толькі мастацкі выкананіцы ды забаўляльныя атракцыёны стараліся прыцягнуць да сябе ўвагу публікі. Таксама майстры ўздзейніня на апетыт спакушалі спажыўцоў у шэраг ларкоў.

Я наведаў мерапрыемства ў нядзелью. Публікі было шмат, але можна было пачуць, што ў суботу было яе амаль у чатыры разы больш. Тым магнітам, які прыцягвае гледачоў, а асабліва слухачоў, з'яўляюцца „Прымакі”. Гэта дзяля таго, каб паслуҳаць менавіта іх, і зваліся ў дзень іх выступлення тлум народу. Нават госці з Ліды не выклікалі такіх эмоций.

Калектывы з Крыўца і Тыневіч праспявалі тყя песні, якія найбольш кранаюць такія душы, якія фармаваліся ў нашых беларускіх вёсках. Таксама „Лісіч-

кі” і дзеткі з Нарваўскага асяродка культуры, якімі кіруе спадарыня Аліна Кос, спявалі па-беларуску. Нарваўскія дзеткі заспівалі і па-польску — выканалі яны песню, слова і музыку для якой склаў нараўскі войт Якуб Садоўскі.

Нарваўскія кавалеры з ансамблі „Аксель” праспівали некалькі песен; усе па-польску. Мелодыі, слова і экспрэсія спевакоў адлюстроўвалі аbstавіны, у якіх

На сцэне „Лісічкі”.

Аляксандр ВЯРЫЦКІ
Фота аўтара

Зорка

СТАРОНКА ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ

Возера Нарач.

Канікулы з фотааб'ектывам!

У час канікул многа падарожнічаем, наведваем новыя і старыя месцы. Неадлучным сябрам нашага вандравання ёсьць фотаапарат. Гэта дзякуючы яму зможам яшчэ некалькі разоў вярнуцца ў незабыўныя месцы.

Добрыя фатаграфіі натхняюць. Дзякуючы ім часта ўзнікаюць цікавыя аповеды, апісанні пейзажу ці канкрэтнай рэчы, асоб. Як у выпадку цікавага артыкула гайнаўскай гімназісткі Юстыны. Яе праца мае не толькі сямейную каштоўнасць — захаванне ў памяці часткі радзіннай гісторыі. Самая ініцыятыва арганізавання фотавыстаўкі ў школе ёсьць асабліва каштоўнай і павучальнай. Спадзяемся, што следам нашай сяброўкі пойдуць таксама іншыя.

У сваю чаргу, у час канікул, рэ-

дакцыя „Зоркі” будзе праводзіць конкурс на фотадзымак з тэкстам. Падвядзенне вынікаў конкурсу адбудзеца ў верасні, а пераможцы атрымаюць **фотаапарат** (першае месца) і **фотаальбомы**. Тэмы для вашых здымкаў і аповедаў — вольныя. Добра, калі вашай ангажаванасці садзейніца будзе добрая гульня і краязнаўчая самадукцыя. Жадаем сонечных поспехаў!

* * *

Ніжэй прыводзім красамоўныя аповеды пра возера Нарач, напісаны віленскім даваенным падарожнікам і фатографам Янам Булгакам.

Нарач адрозніваецца ад усіх азёр прасторай і прастатай. Сапраўдная вялікасць не патрабуе дэталёвага здаблення. Абыходзіцца без яго і Нарач. У адрозненні ад скамліканай разбы мених азёр, становіцца яно поўны і гладкі круг, пазбаўлены востраваў, зломаў, выкрутасаў; у яго аўтальная лагодна-круглая форма, сваім кісталтам нагадвае чалавече сэрца. Калі б не велічны трыкутнікавы паўвостраў Наносаў, што як рог на сарога бадзе возёра, калі б не перабольшанасць левай „каморы” на поўначы, было б гэта — сапраўднае людскае сэрца, размаляванае шафірам на шырагадавай карце Краіны прадвечных катасроф.

Нарач вылучаеца і той асаблівасцю, што мае класныя пляжы з дробным і чыстым пяском, высокую і чистую хвалю вады, прзыгустую глыбіню цвёрдага і роўнага дна, а дзе-ні дзе нават нахіленыя заходнім ветрам карлікавыя сосны такіх асаблівасці, якіх няма ні на якой іншай вадзе.

ЗОРКА

Фота Ганны КАНДРАЦЮК

Людзей слухай, а свой разум май

(Беларуская народная казка)

Быў адзін дурнаваты чалавек. Захацелася яму пайсці на кірмаш. Злаўві ён белага пеўня, засунуў за пазуху ды пайшоў. „Прадам, — думае, — пеўня, куплю маҳоркі”.

Яшчэ не дайшоў да кірмашу, а тут ужо яго і купцы сустракаюць:

— Што прадаеш, дзядзька?

— Пеўня, — кажа чалавек.

Дастаў ён з-за пазухі белага пеўня. Купцы паглядзелі, галовамі паківалі:

— Які ж гэта певень? Гэта ж заяц!

„Жартуюць, — думае дзядзька, — ліха ім!” Забраў пеўня ды ідзе далей.

Прайшоў крыху — другія купцы падбягаюць:

— Што прадаеш?

— Пеўня.

Паглядзелі:

— Які ж гэта певень? Гэта ж заяц! Прыйгледзеўся лепш чалавек і сам да свайго пеўня: „А можа і заяц? — думае. — Не вер вачам! Відаць, праўда, калі ўсе як у бубен б'юць”.

Прыйшоў ён на самы кірмаш. Людзей там так густа, што і яблыку няма дзе ўласці.

Калі аднае крамы стукаюць у патэльні, калі другой звоняць косамі — пакупнікоў заклікаюць. Такі шум, гоман на кірмашы, што чалавек ледзь не аглух.

Ачуваўся ён трохі і сам пачаў крычаць:

— Купіце зайца! Купіце зайца!

Падыходзіць да яго баба, дзівіца:

— Які ж гэта заяц? Гэта ж певень!

Ды чалавек стаіць на сваім:

— Заяц, кажу табе, а не певень!

Сабралася куча народу. Жартуюць з бабы:

— Дзядзька праўду кажа! Ці ж ты не бачыш, што гэта заяц!

Тут ужо чалавек зусім паверыў, што прынёс ён на кірмаш зайца, а не пеўня. І калі хто з купцоў гаварыў цяпер, што гэта певень, а не заяц, дык ён ледзь не з кулакамі на яго кідаўся.

Хадзіў, хадзіў чалавек па кірмашы з пеўнем, і ўсё яму здавалася, што гэта не певень, а заяц.

Надакучыла пеўню цягачца з чалавекам — пара б ужо і на седала збірацца! Залопаў ён крыламі ды як закрычыць на ўесь кірмаш:

— Ку-ка-рэ-ку!

Пачуўшы гэта, чалавек зусім збіўся з панталыку: заяц, а пеўнем спявае! Выкінуў ён пеўня з-за пазухі, плюнуў ды пайшоў дахаты.

Праўду кажуць старыя людзі: не той дурань, каго завуць дурнем, а той дурань, хто чужым разумам жыве.

Людзей слухай, а свой разум май.

Польска-беларуская крыжаванка № 28

Запоўніце клеткі беларускімі словамі.

Адказ на крыжаванку № 24: Месяц, касач, дэбют, матор, какос. Мара, лес, садок, вячэра, бык, статус.

Dąb	Jedzenie	Bór	Banan	Strefa		Dar	
			Zorza				
	Krag	Rożno				Kokos	
Gram	Kran			Jak			
Granat (owoc)							
Róża							
Ogień			Nos				

Захаваць ад забыця

Мяне завуць Юстына Патэюк. Я вучаніца II класа Гімназіі № 3 з дадтковым навучаннем беларускай мовы ў Гайнайцы. Гэта мой першы ліст у вашу рэдакцыю. Карыстаючыся нагодай хачу перадаць прывітанні ўсім рэдактарам, асабліва спадарыні Ганне Кандрацюк.

Беларуская мова ў нашай школе, гэта не толькі навука мовы, але таксама знаёмства з беларускай культурай і традыцыяй. У рамках пазар'урочных заняткаў я рашыла зрабіць

здымкі гаспадарчых прыладаў з мінулых гадоў, якія яшчэ знаходзяцца ў маіх родзічах на вёсцы. З гэтай мэтай я з майм бацькам паехалі да бабулі ў вёску Койлы і да другой бабулі ў вёску Тапары. Старых рэчаў і прыладаў, якімі калісьці карысталіся на штодзень ёсць яшчэ многа. Большаясць з іх стаіць запыленая, нікому непатрэбная. Яны — сведкі мінулых дзесяцігоддзяў а мо стагоддзяў. Гэтыя „асірацелыя” гаспадарчыя прылады наводзяць сумны на-

строй. Мне зрабілася іх вельмі жаль. Як жа можа так быць, што калісь неабходныя рэчы цяпер муршэюць і заастаюць павуціннem! У канцы зусім невядома, куды пра-падуць. Маё сэрца не можа гэтага абыякава ўспрымаць і таму я рашыла гэтыя колішнія прылады ўвекавечыць на здымках. Нямала іх назбіралася. У школе мы рашылі

наладзіць сценгазету. Паводле сяброў і настаўнікаў, насценная газета (а дакладней — дзве) атрымаліся даволі цікавымі. Калі нехта ідзе калідорам

і з увагай глядзіць каляровыя здымкі ды чытае надпісы — мне тады вельмі прыемна. Гэта ж мая праца!

Ваша чыгачка Юстына

Ад рэдакцыі

У 24 нумары „Зоркі” ад 17 чэрвеня г.г. мы дапусціліся памылкі ў артыкуле „Куль” у Гарадку. Пералічваючы састав кабарэ была дапушчана памылка: Тамаша Суліму мы назвалі Тамашам Саевічам. Просім прабачэння першага Тамаша, а дру-

гога і трэцяга (зараз на Беласточыне вядомыя два Тамашы Саевічы: журналіст Радыё „Рацыя” і другі — лідэр беластоцкіх анархістаў). Инфармуем, што нічога не ведаем пра іх сувязі з кабарэ „Куль”.

ЗОРКА

Фота Ганны КАНДРАЦЮК

Выступае кабарэ „Куль”. Злева: Адрыян Крукоўскі, Міхась Сцяпанюк, Цэзар Хіліманюк, Тамаш Суліма.

Уладзімір КАРАТКЕВІЧ

Дом сябра

..Маё другое сэрца. Год пяцьсот
Адлічаеш ты мне гады на свете,
І кожны дзень аблокі, верас, вецер,
І сонца неўміручага ўзыход.
І твой святы і светлы чалавек,
Твой дым, і крыж магутны Аняліна,
Твой лубін залаты, твой лес
на ўзорках сініх,
І стронгі ў крышталі маленъкіх рэк.

Сто тысяч год няхай вакол шумяць
палі,
Сто тысяч год няхай вакол гудуць
дубровы,
Пакуль гучыць вакол святая наша
мова,
Пакуль ёсць беларусы на зямлі.

Верши Віктара Шведа

У летнім лагеры

— Чаму сумуеш, мілы дружка,
Ці лагер наш табе не служыць?
Ты толькі цешыцца павінен,
Такі цудоўны адпачынак.

— Думаў, што татка мой хароши
Прышле на кніжкі крыху грошай.
А татка, — наракае Мішка,—
Прыслаў мне ў летні лагер кніжкі.

На вакзале

На вакзале нерваваўся Федзя,
Ён на летні адпачынак едзе.
— Навошта нам расклады паяздоў,
Калі цягнік спазніеца ізноў?

— Калі б яны хадзілі пунктуальна
Былі б і непатрэбны пачакальні, —
Дабавіла да гэтага Наталля,
Што цягніка таксама тут чакала.

Уладзімір Арлоў, Адкуль наш род

Гетман Астрожскі і перамога над Воршай

Князь Канстанцін Астрожскі

Род Астрожскіх паходзіў ад князёў, што некалі валадарылі ў старожытным Тураве. Мужчыны з гэтага рода спрадвеку славіліся ваярскім майстэрствам.

Князю Канстанціну ад ранняй маладосці давялося ўдзельнічаць у барацьбе з крымскімі татарамі на землях Беларусі і Украіны. Ворагі вымаўлялі ягонае імя з павагаю і страхам. Аднаго разу Астрожскі захапіў у палон нават самога хана Махмет-Гірэя.

Беларускі ваявода ніколі не выходзіў насустрэч татарскім аддзелам, калі яны пачыналі набег. Ён чакаў, пакуль ворагі будуть вяртацца са здабычаю назад. Выведенкі сачылі за імі і паведамлялі Астрожскага, дзе арда рабаўнікоў спынілася на адпачынак.

Князь загадваў сваім коннікам загадзя нарыхтаваць харч, каб не распальваць унаучы вогнішча. У цемры ваяры асцярожна абкружалі татарскі стан. Захопнікі ў гэты час рэзалі бараноў, смажылі мяса, спакойна ба-

лявалі і клаліся спаць. А як толькі ўзыходзіла сонца, на сонных татараў віхураю наляталі нашы ваяры.

Канстанцін Астрожскі ваяваў так удала, што вялікі князь прызначыў яго найвышэйшим гетманам — начальнікам над усімі войскамі дзяржавы. Тады ваяводу было толькі 37 гадоў. Ніхто дагэтуль не атрымліваў гэткай важнай пасады ў такім маладым веку.

Тыя, хто верыў у незвычайны ваярскі талент новага гетмана, не памыліліся. Князь Канстанцін адолеў ворага ў шасцідзесяці трох бітвах.

Астрожскі не толькі бараніў Айчыну са зброяй у руках. Ён будаваў замкі, монастыры і цэркви, адчыняў на свае гроши школы і шпіталі для хворых. Пра Астрожскага пісалі, што ён быў узорам таго, як трэба жыць і працаваць, каб быць пераможцам.

Найбольшую ж славу прынесла беларускаму гетману перамога над маскоўцамі пад Воршай.

(працяг буйде)

Дэкламатаркі з бельскай гімназіі.

Фота Ганны КАНДРАЦЮК

Анненскі кірмаш у Зэльве

24 чэрвяня ўпершыню ў Зэльве праішло гродзенскаяе абласное свята „Вялікі Анненскі кірмаш”.

Менавіта так у XVIII — канцы XIX стагоддзя называўся кірмаш, які праславіў Зэльву на ўсю Еўропу. Прыйчынай гэтаму стаў прывілей вялікага князя Аўгуста II ад 20 траўня 1721 года, які атрымаў Антоні Казімір Сапега на праўядзенне ў Зэльве з 25 ліпеня па 25 жніўня штогадовых Анненскіх (у гонар святой Анны) кірмашоў.

На зэльвенскі кірмаш прыязджалі гандляры з многіх беларускіх гарадоў і мястечак, а таксама з Польшчы, Прыбалтыкі, Украіны, Расіі, Аўстрый, Пруссіі, Італіі, Даніі, Швеціі і з іншых дзяржаў. Вось як пісаў вядомы польскі пісьменнік Юзэф Крашэўскі пра Анненскі кірмаш у Зэльве: „З вельмі даўніх часоў Зэльва і яе жыхары падпарадкоўваліся дзіўнаму правілу — калі адзінаццаць месяцаў у годзе яны марнеюць, то толькі месяц жывуць”.

Кірмаш у Зэльве з'яўляўся не толькі гандлёвым цэнтрам, але і месцам увеселення, адпачынку. Тут быў тэатр, які належалі Сапегам. Сюды прыязджалі тэатральныя калектывы з Парыжа, Варшавы і Вільні. Выступалі жанглёры, фокуснікі, цыганы з дрэсіраванымі мядзведзямі.

З таго часу праішло больш за стагоддзе. Нагадаць пра зэльвенскі славуты кірмаш вырашылі Упраўленне культуры Гродзенскага аблвыканкама сумесна з Зэльвенскім райвыканкамам. Яны арганізавалі ў Зэльве вялікае абласное свя-

та. Яно пачалося на цэнтральнай плошчы пасёлка, сабраўшы некалькі тысяч чалавек. Свята віталі мясцовыя акцёры ў образах князя Сапегі і яго сілы, якія і адкрылі ўрачыстае мерапрыемства. Пасля выступу старшыня Зэльвенскага райвыканкама Леанід Эльшэвіч. Выступленне яго было невялікім на рускай мове. Цікава, як зразаваў бы на гэта спадар Сапега, калі б на адкрыцці Анненскага кірмашу нехта выступіў не патутэйшаму, не па-беларуску. Відаць, па галоўцы не пагладзіў бы. Тым не менш, пасля выступлення Эльшэвіча, былі ўнесены гербы гарадоў-удзельнікаў урачыстасці: Слоніма, Мінска, Гродна, Навагрудка, Ваўкавыска, Свіслачы і іншых. Над плошчай узвіяўся і сцяг свята.

Пасля ўрачыстага адкрыцця пачаўся вялікі канцэрт калектывам мастацкай самадзейнасці. Гучалі не толькі беларускія песні, але і прыпейкі, анекдоты, вершы. З цэнтра Зэльвы свята разышлося па ўсім пасёлку.

Найбольш удзельнікаў свята было на полі для гульняў. Тут праходзілі беларускія народныя конкурсы і гульні. У іх, у асноўным, удзельнічалі дзеці і падлёткі. Усе пераможцы атрымлівалі прызы.

Пасля абеду свята працягвалася на стадыёне „Колас”. Запомніліся найперш конкурс павозак і выставка конных парод. Калі ў свой час Сапега прыганаў на торг з зэльвенскіх вёсак Бярэжкі і Алексічы жарабцоў англійскай, турэцкай, дацкай і неапалітанскай масці, то сёлета ў нядзелю на зэльвенскім свяце

Выстава конных парод на стадыёне „Колас”.

былі пароды коней рускіх запражных, беларускіх і рускіх цяжкавозаў. Іх прывезлі на выставу з мясцовых калгасаў. Вярхом на конях бясплатна маглі пакатацца ўсе жадаючыя.

Цікавым і захапляючым на свяце ў Зэльве былі паказальныя выступленні выхаванцаў конна-спартыўнай школы Лідскага раёна і рыцарскі турнір, а таксама святочны феерверк і дыскатэка для моладзі.

Вядома, у дзень урачыстасці шмат працавала гандлёвых пунктаў з Зэльвы і Ваўкавыска. Прадаваліся горкія і салодкія напоі, ласункі, сувеніры. Але, на

жаль, не было нідзе кніжных выстаў і гандлю. А сто пяцьдзесят гадоў назад на Анненскі кірмаш з Вільні кнігар Рафаловіч прывозіў з Зэльву сотні кніг. І зэльвенцы іх накуплівалі столькі, што хапала чытаць на ўесь год.

Запомнілася на свяце ў Зэльве афармленне крам, якія знаходзіліся ў цэнтры пасёлка. Замест савецкіх назваў тут з'явіліся: гасцёўня „У пані Валабрынскай”, карчма „Шляхецкая зала”, крама „У пані Алены” і іншыя. А можа іх пакінуць назаўсёды?..

Сяргей Чыгрын
Фота Віталя Гля

Выставка Вацлава Бондаря

23 чэрвяня ў Доме культуры „Захэнна” ў Беластоку адбылося ўрачыстое адкрыццё выстаўкі скульптуры мастака-аматара Вацлава Бондаря. 70-гадовы лекар здаймаецца мастацтвам ужо 40 гадоў. Ён — ураджэнец Белавежы, аднак большую частку жыцця правёў у Беластоку, дзе працаваў у многіх амбулаторыях і адміністрацыі. З'яўляецца ён членам Беластоцкага таварыства прыяцеляў мастацтваў. Першыя выставы мастацтва адбываліся ў Беластоку, пасля яго працы трапілі ў Плоўдзіў у Балгарыі, у Адэсу і ў Парыж.

Мастак ужывае гліну, якую часам завозіць з-за мяжы. „Гліна — гэта падатлівы матэрыял, дае большыя магчымасці чым камень ці дрэў”, гаворыць Вацлаў Бондар. Сярод яго прац пераважаюць жаночыя фігуры. Аўтар гаворыць, што натура стварыла найцудаўнейшую рэч — цела жанчыны, у якім лініі выпуклін зліваюцца з прыгажосцю душы.

Ад 10 гадоў Вацлаў Бондар здаймаецца жывапісам. На яго палотнах найчасцей прадстаўлены постасці мужчын. Зацікаўленне гісторыяй Польшчы давяло да таго, што аўтар прадстаўляе гетманаў Рэчы Паспалі-

тай і гербы польскай шляхты. Сярод экспанатаў знаходзіцца гліняныя чаркі да пітнага мёду, посуд, аздоблены грэчаскім ўзорам, а таксама копіі вядомых з музеяў свету скульптур, напрыклад, „Мілосская Венус”. Цяжкая фінансавая сітуацыя заставіла Вацлава Бондару да пра дажу сваіх экспанатаў. На старыя гады лекар-пенсіянер спадзяеца, што апекуны аматарскага мастацтва прыпомнят сабе аб падобных як ён мастаках.

Паўліна ШАФРАН

Мастак на фоне сваіх прац.

Бравурныя Тапляры ў туманным дыме

Хто не ведае кніжку Эдварда Рэдлінскага „Канапелька”! Яе ж заўчылі ў спісак ста польскіх кніг дваццатага стагоддзя! Защумела яна не толькі ў беластоцкім асяроддзі, але і ўсёй Польшчы. Паказаны там „тутэйшыя людзі”, якія захаваліся на канцы свету; тамака нават у палове стагоддзя ніхто не пасмеў быў касіць святое зборжжа касою! Да гэтага не пісьменнага народа-племені даходзіць сучаснасць у вобразе камасацыі, меліярацыі, электрыфікацыі ды адукацыі ў ablічы тоненъкай настаўніцы, якая „выводзіць” у свет Казюка Барташэвіча, з сям’і па мянушцы „Кір’елейзан”. Той свет перакульваецца на вачах. Найбольш стае на ногі ён у інсцэніроўцы беластоцкага драматычнага тэатра, у рэжысёры Пятра Зіневіча. Стала яна скандалнай, выклікаючы абурэнне школы ды касцёла. А гэта, як вядома, найлепшая рэклама. Нават аўтар, былы беласточанін, грамадзянін свету цяпер, прыбыў урэшце ў горад сваёй маладосці, каб падпісаць новае праз трыццаць гадоў выданне (разам з радыёкасестай). Вядома, твор мастацтва, выпушчаны з рукі сваім аўтарам, жыве ўжо сваім жыццём, нават калі тое новае быццё яго наму „бацьку-маці” не вельмі падабаецца. Але тое, што „Канапелька” жыве, сведчыць пра яе ўсё прыцягаючыя вартасці.

Сам аўтар, які, як сказаў пасля спектакля, з вялікай страсцю глядзеў п’есу не як

аўтар, а як глядач, быў увесі час бударжаны новымі неспадзёўкамі сцэнаграфіі, музыкі Паўла Календы, рэжысёры. Інсцэніроўка кнігі, вельмі вядомай на Беласточыне (гледачы цытавалі з памяці дыялогі), ёсць рызыкойнай, асабліва калі хоцаш зрабіць яе не па-школьнаму. Жартаваў аўтар, што не ўсе навінкі зразумеў, дык прыйдзеца яму паглядзець спектакль яшчэ не раз. А варта, бо за кожным разам штосыці новае ў спектаклі. Напрыклад, у спецыяльным паказе (а адважыліся тады, калі тэатр быў поўны школьнай моладзі ды іх настаўнікаў) вельмі ж прыцімлі момант, калі Канапелька даводзіцца Казюку да спрабавання з ёю сексу „не па-божаму”. Калісьці па школах была разаслана рэцэнзія „Сон вар’ята ў Драматычным тэатры”, у якой аўтарку абураля найболыш тое, што „граху німа”, як выкрывае адзін з галоўных герояў — у апошній сцэне Казюк ссякае касой галаву драўлянага „Хрыста”. Здаецца, няма грэху таксама ў розных пастаноўках, якія нават і „руйнуюць” уяўленне звычайнага, сярэдняга гледача. Маю ўражанне, што і самога аўтара рэалізацыя ягонай аповесці можа натхніць на новыя подзвігі, бо, здаецца, далекавата адзін з галоўных герояў —

у апошній сцэне Казюк ссякае касой галаву драўлянага „Хрыста”. Здаецца, няма грэху таксама ў розных пастаноўках, якія нават і „руйнуюць” уяўленне звычайнага, сярэдняга гледача. Маю ўражанне, што і самога аўтара рэалізацыя ягонай аповесці можа натхніць на новыя подзвігі, бо, здаецца, далекавата адзін з галоўных герояў —

Міра ЛУКША

Фота аўтара

Эдвард Рэдлінскі і „фрасаблівы” прафесар Уладзімір Паўлючук; мо не гэтак бачылася ім тая „Канапелька”? (у спектаклі — расpusная дзеўка ў кактэйлі поп, рок і тэкна).

Помнік супраць абортаў у Мёрах!

Помнік супраць абортаў.

Замест купаца ў моры міфаў, як пра-
панаўшай нам даведнік Ронкаўскага —
ідзе пра яго крэсава-рамантычны смак
— мы рашылі пакупаца ў Мёрскім во-
зеры. Мёры выпалі па-дарозе ў Дзісну
і ў Полацк.

Рашэнне спыніцца ў Мёрах — як
у сук пацэлі! Мястечка зразу спада-
балася, асабліва вялікае возера, да яко-
га ласкава прытулілася драўлянае мя-
стечка.

— То што, пад касцёл паехалі? —
успініўся на ўсякі выпадак Саша.

— Ну, так. Найперш пад касцёл.

Наш шафёр хутка засвоіў схему на-
шага краязнаўчага вандравання.

— А палац тут нейкі ёсьць? — папы-
таў яшчэ.

— Недалёка, у Камяніполі, — паведа-
міла Лена, якая трymала ў руках куль-
тавы даведнік. — Там сядзіба Свята-
полк-Мірскіх. Захаваная і ахоўваецца
дзяржавай.

— І, пэўна, кавы заходаце папіць? —
дабавіў Саша, добра гуляючы з нашы-
мі „польскім” фанабэрэямі.

У цэнтры Мёраў панаваў лёгкі зрух.
Не дзіва, знаходзіліся мы ў горадзе, цэн-
тры Мёрскага раёна, за 190 км на паў-
ночны захад ад Віцебска. Праўда, сва-
ім лагодным рytмам, драўлянай забу-

на дзвярах мы прачыталі
адно беларускамоўны плакат-круг пра фэст пад
лозунгам „Пад ветразем Хрыста”.

Самая вялікія атрак-
цыёны чакалі нас на пры-
касцельным пляцы.

Менавіта! Найбольш
у Мёрах уразлі помнікі.

— Хадзіце сюды! —
Вячаслаў першы пабачыў жахлівы помнічак. Пад
самой каменнай агароджай касцёла, у непрык-
метным куце, мы пабачылі гільяціну павіслую над
людскім плодам. Гэта помнік-пратэст супраць
абортаў. Па-суседску з касцёлам, што распаль-
вала ўяўленне, ёсьць паліклініка, побач якой
круціліся дзядзькі ў белых халатах.

На прыкасцельным
пляцы, побач гільяціны стаяў другі помнік —
Божая Маці з Дзіцяткам,
у сацрэалістычным стылі.
Бронзы манумент, з Бо-

довай і соннасцю, раённыя
Мёры хутчэй нагадвалі на-
шу Нараўку.

Успенскі касцёл, пабудаваны ў 1907 годзе, у стылі несапраўднай готыкі, зна-
ходзіцца на берагу возера. Манументальны 3-нефавы
дзвюхвежавы храм з 5-граннай апсідай, да якой з паўднёвага боку да-
лучана сакрысція. Фасады будынку з высокім цокалем рytмічна расчлянёны сту-
пеньчатымі контрфорсамі і стральчатымі аконнымі праёмамі. Вось сіметрыі га-
лоўнага фасада падкрэслена ўваходным парталам і акном-ружай. Вежы завер-
шаны высокімі шпілямі, раскрапаваныя вузкімі нішамі. Цэнтральны шытъ завяршае вежа-ліхтар. Не-
фы перакрыты стральчатымі скляпеннями.

На будынку касцёла памінальныя табліцы Свята-
полк-Мірскіх.

На жаль, не пашанцава-
ла нам дастаца ў сярэдзі-
ну касцёла. На суцяшэнне,

жай Маці падобнай на сялянку, выклі-
каў пачуццё свойскасці і заадно шоку.

Далей... ужо ў парку — Курган Сла-
вы! З патрэсканай плітой, на якой кра-
саваўся надпіс: „Под этой плитой 5 ию-
ля 1969 г. при закладке кургана вечной
славы замуровано завещание потом-
кам. Вскрыть в 2017 г., в дни 100-летия
Советской Власти”.

— Цікава, што напісана ў такім за-
вяшчанні? — зірнулі мы на гродзенска-
га сябру чакаючы тлумачнія.

Саша паціснуў плячыма:

— Прабачце, камунізма нету, ...
У. Ленін.

Такое падказвала нам атмасфера мя-
стечка і соннага парку з заіржавелай ка-
русслю пасярэдзіне.

Да вайні Мёры мелі статус мястеч-
ка ў Дзісненскім павеце. Тут было ўся-
го 60 сялі, у большасці яўрэйскіх. Два
разы ў год адбываліся вядомыя ў нава-
колі кірмашы.

Сталіцай раёна Мёры сталіся ўжо
у 1940 годзе, а ў 1973 — горадам. Як
у выпадку Шаркоўшчыны — сталіцай
з адміністрацыйнага назначэння!

Мёры былі вядомыя ў Вялікім кня-
стве Літоўскім, належылі магнатам
Мірскім, Прасвет-Солтанам, Белікові-
чам, Клотам. У XVII ст. тут існавалі
царква і праваслаўны манастыр, які

Начальніція ночы

Быў калісі начальнікам грамады
дзед Антося, дык і цяпер Антось — Началь-
нік, як наследнік у простай лініі,
і ўся сям'я Антосевага дзеда — яго бра-
ты, пляменнікі, нават тыя, што ў дру-
гую-трэцюю гміну з'ехалі — усе Началь-
нікавы. А ягоныя і першая, і другая
жонка былі Начальнікі або Началь-
ніцы. Этымалогія практична забытая,
бо цяпер Антось хутчэй асацыюеца
з Начальнікам — tym, што начамі ва-
лючыща па наваколлі.

Валочыщца найчасцей сам, адзін. З-за
бяссонніцы, кожа. Тлумачыща перад аг-
ратуристамі: гэта ўсё праз той Чужазем-
скі Легіён, дзе адслужыўся. Хто яго там
бачыў! Ну, хто меў бачыць. За службу
у чужаземскім войску ў турму саджаюць,
на панствовае ўтрыманне. А Антось не
з такіх. Сам спраўляеца. З гаспадаркай.
З тою кароўкай, свінкай. Бо ў гаспадар-
цы ты сам сабе начальнік. Добра было
б, каб тых аленяў, пра якіх бачыў у тэле-
візары, што то іх у гаспадарцы можна га-
даваць, напусціць. Лес ёсьць, поля холіць,
і то ж зарастае лесам, толькі што абга-
радзіць трэба. Но ж тыя алені возьмуть
ды паўцякаюць. Або, гляньце — дзікі.
Дзік — дзікія свіння, да таго ж інтэлі-
гентнае стварэнне, як усе свінні. Не а-
ражайце, калі ласка, свіней, нават калі
справа тычишца Антося нават п'яна-
га, абзываючы чалавека: „Ты п'яны як свін-
ня!” Но такое чыстае істоты, як свіння,
няма ў свеце! Не валалясі б пад плотам,
каб мела дзе ў іншым месцы!

Адну ноч у месяц Антось абавязко-
ва начуе на могільніку. Сядзе з піўцом
ля ўваходнае брамкі, і папівае з бутэ-
лечкі. А што тут піць? Мо за здароўе?
П'е піўцо за ўсіх памерлых і тых, хто
памрэ. І вершы кожа, верлібры, ну, вер-
шы белыя, няскладныя, значыць. Раней
моцна напалохаў пару асоб, ды цяпер
не страшна так людзям, калі прыйдзе-
ца праходзіць ля арагоджы. Адно часам
страшна, бо Начальнік гаворыць на
розных мовах. І галасы розныя ўдае.
Дык тое выглядае, бы размаўляў з якім
іншым чалавекам. І гэты способ правод-
жання часу вельмі спадабаўся адной
вучонай даме, што гасцівала „пад
грушай” у Нінкі Картачнай. Ну, дык
што, думаецце, мо раман быў з тae гісто-
ры? Вучоная дама, нягледзячы на вы-
піты Начальнікам аллаголь, прываб-
насці не набрала нават у прыцемках.
Ды яшчэ, здаецца, у навуковых мэтах
разглядала незвычайнасць Антосеву.
Ну, можа і не, бо ж Антось, хоць і дзі-
вак, усё ж хлопец прыгожы, здаровы.
Толькі ў гэтых вучоных дам дык нао-
гул нездаровыя зацікаўленні.

Антось ходзіць таксама па загумен-
нях і прыносіць з тых вандровак штось-
ці заўсёды, вартае таго, каб тамака ця-
гацца. За ім, пару метраў ззаду, трухе
зграя сабак, якіх ведае ўсіх па імені. Ну,
прывалакуць разам то труса, то зайчы-
ка, а нават калі і ката, дык Начальніка-
вы сябры і тое з'ядуць. На закусь. Як на-
лягуць, то костачкі адны застануцца,
і сабакі тыя злосныя ходзяць, бо ж на
большае зарабілі!

Або Антось ідзе на пагорак, сядзе з гі-
тарай або гармонікам ды співае. Часта
імправізуе. І шкава, і прыгожа. Кажа, ён
цяпер такая адметная фальклорная аса-
блівасць нашас ваколіцы. Думаецце, дур-
ненікі?! А што вы! Гэта ж трэба паста-
рацца, зразумець: без цікавінак такіх як
Антось Начальнік аколіца не будзе мець
поспеху ў агратурыстаў! Што ім сама Бе-
лавежская пушча! Зубры! Алені! Нават
і рысы! Што паветра кропічнае! Калі та-
го люду няма! Дык Антось Начальнік
і ўдзень, і ўночы, стараецца! За ўсіх нас!
Лукаш ПРАВАСУД

Мадонна з дзіцяткам.

У хвалях Мёрскага возера, у фоне горад.

ў 1689 г. перанялі базыльяне. З гэтай
прычыны быў накіраваны пратэст каралю Аўгусту Мощнаму, праваслаўны
бок падтрымаў цар Пётр Вялікі. Ход-
дам часу праваслаўную царкву перай-
менавалі ў 1728 г. у касцёл, а мана-
стыр перайшоў у рукі католікаў, які
ў сваю чаргу, пасля Студзеньскага
паўстання, закрыў сам Мураёў-Ве-
шальнік.

Гульню з рэлігійнымі пачуццямі жы-
хароў працягвалі камуністы. Зараз у мя-
стечку дзейнічае адзін касцёл.

Доўга мачылі мы свае целы і душы
ў прахалодных хвалях Мёрскага возе-
ра. У ім чистая, здаровая вада. Асало-
ды ад контакту з прыродай дадавала не-
ба, з якога ліўся сонечны жар.

Ганна КАНДРАЦЮК
Фота аўтара

Жыццё маё працай праляцела

(працяг; пачатак у 27 н-ры)

Успаміны Ніны ПАНАСЮК са Старога Беразова.

Пачалі мы жыць пад німецкай уладай. Усё трэба было рабіць ад пачатку. Як хто змог, адбудоўвалі мы сваю вёску. У вёсцы ацалела пяць хат і некалькі хлявоў, рэшта пайшла з дымам. Але чаго чалавек не вытрымае! Час раны загоіць. Чалавек, гэта такая істота, што гора яго не задушыць, да ўпадку працаўца будзе і да мэты сваю справу давядзе.

Людзі сталі прывыкаць да німецкіх парадкаў. Нельга было біць парсюкоў, але людзі іх білі і ў хлявах смалілі. Кантынгент трэба было даваць — абы-як аддавалі. Збожжа хавалі, а перад немцамі плакалі, што не маюць. Цярпелі здзекі, але ведалі, што такое жыццё век не будзе. Час ад часу весяліліся, самагонку гналі, пілі і прадавалі. Жаніліся, хрысцілі дзяцей. Для вока ішлі ў камендатуру па дазволу, а рэшту і так рабілі, хаты тых дазволы патрэбныя былі на ўсё.

Немцы з кожнага боку душылі людзей. А каб мець дарэмную рабочую сілу, сталі маладых у Нямеччыну забіраць. Я да 1944 года дома была. Не бралі мяне, бо яшчэ васемнаццаці гадоў не мела. 11 сакавіка 1944 года мае васемнаццаці ўгодкі адзначылі скромным пачастункам. Прыйшоў старэйшы брат Вася, жанаты ён быў. І сястра Насця з мужам, які з Картуз-Бярозы вярнуўся; немцы там усё разблілі, а іх дамоў адпусцілі. Так мы самі свае святкавалі. Успамянулі і аплакалі забітага брата Валодзю.

Новая бяда ў нашу хату заглядае — бяруць мяне ў Нямеччыну. Мужчыны падпілі, рызыкаюць, гавораць, што немцу хутка канец надыдзе. А што каму суджана, ад таго не ўцячы — ці гэта дома, ці ў Нямеччыне. Мама плача, праклінае жыццё і немцаў.

— Не плач, мама, — кажу ёй, — не гаруй. Як будзе шчасце, дадому вярнуцца. Маладая я, ўсё сцярплю.

А ў скрытасці думаю: „А што там будзе? Як між чужымі жыць? Да каго азвіца ў бядзе? Каго парайца? Як сваю хату пакінуць, сям'ю, сяброў, вёску?” Акрамя вёскі я нідзе не была; ну, у Гайнайці была. А тут у чужыя людзі, у не-вядомы край... Сама сябе паціху настайлюю: трymайся, Ніна! Была я вясёлай дзяўчынай, співаць любіла, патанцаўца, пажартаваць. Васемнаццаць гадоў раз у жыцці бывае, толькі ў майм жыцці ў кепскую хвіліну гэта выпала. Вайна, смерць брата, пажар вёскі. А цяпер выезд у чужую краіну.

Пад німецкай акупацыяй час праходзіў вельмі памалу, а можа так здавалася. Надышла вясна 1944 года, але яна мяне мала цікавіла. Я жыла выездам і веснавой красы не заўважала — яна быццам бокам праходзіла, быццам мяне не кранала.

10 мая 1944 г. наступіў дзень майго выезду. З вёскі Старое Беразова збраўлі тады шэсць дзяўчын і чатырох хлопцаў. Завезлі нас у Бельск фураю і аддалі ў арбайтсamt. Трымаліся мы ўпэўнена; вядома — маладыя, вясёлыя. Не падавалі мы віду, што ў горле душыць, асабліва перад хлопцамі трималі фасон.

Хлопцаў забралі на наступны дзень, а дзяўчын і чатырох хлопцаў дзён у Бельску трималі. Пасля пагрузілі нас у таварныя вагоны і завезлі ва Усходнюю Прусию, у Элк. З Элка завезлі нас у лес, дзе ў шалахах, у зверскіх умовах, трималі рускіх палонных. Праз дзіркі

ў дошках падавалі мы ім хлеб і папяросы. Адтуль пехатою пагналі нас у Йаханесбург (сёння Піш), дзе нас падразбралі купцы.

Мяне купіла гаспадыня Труда Шыманская. Гаспадарыла яна з бацькам, мужа не мела. Я нават радавалася, што трапіла на гаспадарку. Дам сабе рады, думала, абы толькі кармілі. Mae гаспадары трymалі дваццаць кароў, чатыры конікі, свіні і пакрысе іншай жывёлы. Апрача мяне былі там яшчэ хлопец з Гомеля, украінец, літовец, француз і палячка Ганка з Атвоцка. Яшчэ некалькі хлопцаў даходзіла, бо жылі ў іншым месцы.

Працы было многа, трэба было даць кароў, карміць жывёлу і на гаспадарцы працаўца. У маёнтку, аддаленым чатыры кіламетры ад нашага, працаўала Насця Трашчотка з нашай вёскі, а іншых сябровак паблізу не было. Непадалёк гарадок Геленсбург быў.

Працаўала мяне добра, усё ўмела зрабіць. За гэта мяне гаспадыні бацька шанаваў і хацеў, каб я толькі з ім працаўала. Прыйгнула я, як калісь тата гаварыў, што за добрую працу шанаваць будуць.

Ганка з Атвоцка круціла з французам. Аднойчы давялося мне працаўца разам з ім пры торфе. Перакладалі яго з аднага на другое месца і так перасувалі. Ганку ахапіла рэўнасць і яна нагаварыла гаспадыні глупстваў. Падчас абеду сталі з мяне падсмейвацца, быццам я хачу адбіць француза ад Ганкі. А я ж з ім нават не загаварыла. Я, хаты маладою яшчэ была, але наスマешак над сабою не цярпела — ускіпела, выхапіла з-пад гаспадыніх ног палена, што тая амаль не ўпала, і кінулася за Ганкай. Выгнала яе на панадворак, прыгавораваючы ў злосці:

— Пазнаеш мяне! Я табе гэтага жабаеда з галавы выганю.

Яна так пералякалася, што і праабед забыла. Аж стары гаспадар за ёю ўступіўся, просічы мяне:

— Дазволь, Нінка, Ганцэ хаты чай выпіць.

Кармілі нас кепска, бо гаспадары скупыя былі. Не раз бручуку нам варылі. А працаўца трэба было. І ў нядзелю да абеду працаўалі, парадкі на панадворку рабілі. Замяталі, заграбалі, абы толькі не сядзець. Паабедаўши, адпачывалі.

Любіла я з раніцы, як сонейка ўзыходзіць, выйсці за клуню і на ўсход паглядзіць. Думала тады: „Дзе ж ты, мая сяменка? Што ў вас там чуваць? Ці здаровыя ўсе? Ці сустрэну яшчэ я вас?” А слёзы самыя з вачэй каціліся. Трымайся мамуля, падбадзёрвала я сябе, Гасподзь дапаможа і яшчэ пабачымся.

Чуткі да нас даходзілі, што немцы дастаюць за сваё. Рускія нас вызвалиць, толькі пачакаць яшчэ трэба. Надыходзіў сорак пяты год, Каляды адсвятковалі, як хто мог. І хаты не ведалі, ці наступныя святкаваць будзем дома, аднак нешта адчувалі, перамена вісела ў паветры. Летам сорак чацвёртага года чуваць было водгулле выстралаў, але толькі пазней мы даведаліся, што гэта фронт спыніўся на польска-прускай мяжы. Калі гул мачнёў, немцы павозкі з дыкты рабілі, каб было на чым уцякаць. А мы ў душы весяліліся, што ім не ўзабаве прыпячэ. А калі ўсё заціхала, яны разбралі фурманкі, а да нас вяртаўся смутак, аднак радавала нас надзея, што і мы будзем святкаваць свой дзень...

(заканчэнне будзе)

Запісаў Грыша МАРОЗ

Будынкі стаялі ў траве і крапіве

Успаміны Васіля КАПЧУКА з Мікуліч, народжанага ў 1911 годзе.

У бежанства выехала амаль цэлага наша вёска. Астаўся толькі адзін чалаўек; сын яго быў на вайне, сям'я выехала, а ён шкадаваў выязджаць і астаўся. Гналі з сабою быдла, якое ўсё здалі ў Баранавічах, а нам выдалі рахункі. Пасадзілі ў поезд. На вялікіх станцыях былі пункты, дзе чай гарачы, пасадожданы давалі.

Завезлі нас на станцыю Байчурава ў Новахарошскім уездзе Варонежскай губерні. Са станцыі нас забралі ў вёску Трэцякі, дваццаць пяць кіламетраў ад Барысаглебска, і там раскватараўвалі па хатах. Нам на вячэр гаспадар даў печаную дыню, якую там тыквай называлі.

У сяле былі трох цэрквы і калі чатырох тысяч людзей. Нашы памагалі гаспадарам, бо лепш ад іх умелі рабіць. А як мала чаго было, то хадзілі пабірацца. Калі ў млыне дапамагалі тримаць мяшкі, то атрымлівалі карэц муکі. Таксама дарылі нас. Там хлеба хапала.

Калі настала рэвалюцыя, то пан Жыхору ўцёк з маёнтка. Мы тады, во-сем сем'яў, жылі ў tym маёнтку. Аднаго, Кубліна Пецьку, забілі. Сяло стаяла за белымі, не хацела здавацца красным. Пакуль чырвоныя ўзялі ўладу, сяло некалькі разоў пераходзіла з рук у руки; было чаго-хочаш.

Паявіліся цяжкасці з хлебам, бо праводзіліся рэвізіі. Цяжка было зарабіць. Мы сталі прадаваць, што мелі. Па трох-чатыры сям'і збіраліся на адну фуру і куплялі каня. Наш воз быў на дзевяці восьях, некаваны, але свае майстры былі і ўсё ладзілі. Хто даў рады, той ішоў побач з возом, а калі дарога дрэнная была, дык воз пхалі. Па дарозе заходзілі да людзей, прасілі і нам давалі. На Украіне хлеб белы быў і абы грошы.

Так ехалі ад Тройцы да Прачыстай 1920 года; праехалі трох тысяч кіламетраў. Перад Брэстам пераїзджали бальшавіцка-польскі фронт. Спынілі нас,

каб у бой не папасць. Саветы адступілі і мы паехалі праз Брэст.

Будынкі стаялі ў траве і крапіве. І думай, як пражыць! Тата вярнуўся трох месяцаў раней ад нас. Ён ужо дроў загатовіў, печ наладзіў, грыбоў насыпшы, каб на зіму было што есці. З сабою прывезлі мы дваццаць кілаграмаў прасянай кашы.

Хадзілі малаціць на шляхту. І картофлі памагалі катаць. За дзень давалі два кілаграмы жыту і кармілі. Хто дачакаў вясны, то ўжо мог сілкавацца лебядой, крапівой і шчоўем. Накідаюць у гаршчок крапівы або лебяды, насыплюць крыху круп і такі тады суп быў. Або дзве-тры лыжкі жыту змелюць у жорнах, кінуть на ваду і такі клеік быў.

Не ўсе мелі чым сеяць. І абраўляць зямлю не было як, бо коні памарнаваліся ад дарогі і клімату, пахварэлі. Трэба было браць рыдлёўку і самому капаць зарослае праз пяць гадоў поле. А картофлю яшчэ доўга прыносілі ў падарунку, як сёння дзесяці шакалад.

У 1920 годзе зімы не было, але многія людзі паміралі ад туберкулёзу, бо лекаў не было і не было віпраткі. Бадай у 1922 годзе атрымалі мы з польска-амерыканскай дапамогі дзесяцім па пайкілаграма густага малака, якое караюваю было чуць.

Было многа лесу і купцы з Беласто-ка прыїзджали і куплялі. За тыя гроши насы сяляне куплялі сельскагаспадарчыя прылады. У жыдоў гроши пазычалі і коней куплялі. З піламі ездзілі ў Гайнайці загатаўляць дровы; і я з дзядзькам у Чарлёнку ездзіў.

У школу я мала хадзіць, бо зарабляць трэба было. У 1927 годзе стаў я на работу ў кафлярню ў Мілейчычы, гліну мясіць. Трэба было рабіць дзесяць гадзін у суткі, у суботы таксама, і выконваць усе тое, што загадалі; тады не таксама рабілі. Штодзень пішком туды і назад хадзіў.

Запісаў Аляксандар ВЯРБІЦКІ

Ванюшка

Жыў такі дзівак у Дубічах-Царкоўных, які пастаянна хваліў немцаў, іхняні тэхніку і парадак. Ягоны бацька, Саўка, выпіў столькі гарэлкі, колькі ніхто з нас вады не выпіў. Але сын Ванюшка не прапіваў і любіў выпіць чужую, бо быў вельмі скупы.

Калі перад восенню 1939 года чуваць было пагрозу вайны, Ванюшку мабілізавалі ў польскую войску і, на дзіва, калі палікаў немцы разгромілі, наш герой вярнуўся дамоў на кані ў поўным рыштунку і нават карабін меў.

Скора ён стаў на службу ў савецкай міліцыі. Ажаніўся тады з прыгожай і стройнай дзяўчынай Ольгай з Краснага Сяла, бо там быў яго міліцэйскі ўчастак. Пачалі яны жыць у Дубічах. Ванюшка, які іншыя міліцыянеры з Дубіч, доўга не служыў, бо такіх прагналі саветы па прычыне невыцтва.

Ужо пры німецкай акупацыі, на пачатку 1943 года, — так расказвалі мае бацькі, — на маіх хрысцінах мае дзядзькі і Арцём Чыквін хацелі адлупцаваць Ванюшку, які тады жыў па-суседску з намі і быў таксама да нас запрошаны, за ягоны язык. Выхваляў ён тады немцаў і стаў пагражаць майсі сям'і за сувязь з партызанамі. Аднак мой бацька не дапусціў да гэтага, бо сорам, каб каго ў сваёй хаце адлупцавалі, і вельмі ўжо г'янага Ванюшку завёў дадому.

Аднойчы наш герой быў у Красным Сяле і там вынохаў папойку, завалокса туды і застольнікі яго прынялі. Калі

ён больш выпіў, стаў кляйміць сваіх сабутэльнікаў, і хваліцца, кім ён быў пры саветах. Тады яго так пабілі, што хіба ракам дабраўся дамоў. На другі дзень у Дубічы прыехалі за Ванюшкам жандары, але ён успеў уцічы да свайго дзядзькі Карніла, які жыў насыпраць яго. Аднак жонка, ад страху, выдала яго жандарам. Мелі яго расстрэляць за вёскай, але наш добры солтыс Хведар Хіліманюк заручыўся за яго. Аднак немцы кудысь яго пагналі. Усе думалі, што яго недзе далей забілі. Жонка Ольга вярнулася да сваіх бацькоў і скора выйшла замуж за другога.

Позней вясной 1945 года людзі ўбачылі нейкага дзядзьку, які вёз на фурманцы выпасенага як вяпрук мурылу, бомкаючага на трафейнай балалайцы. Быў гэта Ванюшка, які нават бац

Лепэр зноў у Беластоку

У Доме культуры „Захэнта” 28 чэрвяня г.г. адбылося перадвыбарчае спатканне лідэра партыі „Самаабароны” Анджэя Лепэра з жыхарамі беластоцкага квартала „Пяст”.

Лепэр — адзін з самых супярэчлівых палітыкаў РП — з’явіўся на сустречу са спазненнем. Апрача ахойнікаў, спадарожнічалі яму Ірэна Бацілоўская — дзяячка „Самаабароны” з Сакольскага павета і прадстаўнік бюро гэтай партыі Генавефа Віснеўская. Сустречы, нягледзячы на плакаты і аўтавы на радыё і ў прэсе, не прыцягнула ўвагі жыхароў Беластока. Апрача супрацоўнікаў Дома культуры на сустречу прыйшло каля 15 асоб, у тым ліку журналісты беластоцкіх СМИ.

Спатканне пачалося з выступлення лідэра партыі. Лепэр прадставіў праграму „Самаабароны”, у якой многа ўвагі адводзіцца супрацоўніцтву з быльмі рэспублікамі ССР. Арыентаваная на ўход гаспадарка мела б большыя шансы на раз-

віццё і паўплывала б на становішча польскіх сялян. Гаворка ішла таксама і аб рэформе аховы здароўя і школыніцтва. Лепэр крытыкаваў заходнія канцэрны, якія намагаюцца адкрываць на польскім рынку супермаркеты, што вядзе да руіны польскіх гандляроў. А інтэграцыю з Еўрапейскім Саюзам палічыў ён вялікай памылкай цяперашняй улады. Анджэй Лепэр на пытанне, як ацэньвае вядомое выступленне пасла Яна Сычэўскага ў Мінску сказаў, што згаджаецца з ім на сто працэнтаў. Пачынанні прэзідэнта Лукашэнкі ў сферы замежнай палітыкі пастаўіў ён у прыклад „бяздзейнаму” Касненскому — як называў прэзідэнта РП Лепэр.

Спатканне закончылася нараканнем на адсутнасць зацікаўлення лідэрам „Самаабароны” з боку СМИ і прадстаўленнем цудоўнай перспектывы, якая адкрыеца перад палякамі, калі партыя Лепера дойдзе да ўлады.

Паўліна ШАФРАН

у галіне сельскагаспадарчай вытворчасці, культуры, спорту і турызму. Арганізаваннем мерапрыемстваў займаюцца канкрэтныя ўстановы. Для прыкладу: два гады таму наладзілі мы супрацоўніцтва з Саюзам ландоў у Гатштату Нямеччыне і ў вініку гэтага знёметва нашы аркестры сталі партнёрамі.

— Якія калектывы выступяць у сёлетнім аглядзе?

— Мы паслалі запрашэнні ў Пружаны, Камянец і Свіслач. Запрасілі таксама школьні духавы аркестр з Беластока. Чакаем таксама гасцей з Гатштата.

— Чаго спадзеяцца па гэтай імпрэзе?

— Новых знаёмстваў. Гэта добрая нагода для бліжэйшых контактаў паміж моладзю. А мы аб моладзі якраз і думаем.

Уладзімір СІДАРУК

Рэха пушчы

Ініцыятыву арганізація агляда духавых аркестраў прайвіла Павятова стараства ў Гайнаўцы. Мерапрыемства называецца „Рэха пушчы” і будзе праходзіць у гарадскім парку з 27.07. па 2.08.2001 года.

— Гэта першае мерапрыемства такога роду, але не апошніе, — заявіла працаўнік Павятовай управы Валянціна Горбач. — Ім-празастане цыклічны і будзе арганізація кожныя два гады.

— Ваі з’яўляецца арганізаторам „Рэха пушчы”? — пытаю сябяседніцу.

— Не зусім так, — гаворыць сп. Горбач.

— Аддзяленне, у якім працују, займаецца прамоцый Гайнаўскага павета і наладжваннем міжрэгіональных і замежных контактав

Дзіравы мост

У Малініках Арлянскай гміны на рацэ Бялцы стаіць дзіравы мост, які ў любы момант можа абліцца. Мост неабходны жыхарам вёскі, але гмінныя ўлады рамонт чамусыць замаруджваюць.

Дзіравы мост можа ў любы момант абліцца...

... а дзве стальныя канструкцыі ляжаць на дарозе ўжо паўгода.

Дзіравы мост падвяргнуўся разбуранню ўздзейнню часу. Адна з дзвюх апорных блёк зламалася і яе частка праста вісіц над вадою.

— Справа рамонту цягнецца ўжо другі год, — расказвае солтыс Малінік Ніна Іванюк, заадно радная. — Мост знаходзіцца на гмінай дарозе, за стан якой адказвае Гмінна ўправа ў Орле.

Мостам карыстаюцца не толькі жыхары Малінік. Ездзіць па ім сяляне калёні Бараноўцы і суседніх вёсак Рудуты, Тапаркі і Залешаны. 28 сакавіка 2000 года салецкая рада Малінік звярнулася да Гміннай рады ў Орле з просьбай выдзеліць гроши на рамонт. У лістападзе мінулага года ў вёску прыехалі войт з сакратаром гміны і заяўлі, што пры правядзенні рамонту неабходная дапамога саміх жыхароў вёскі. Солтыс дапамогу

пагрозу для праходзячага сюдою быдла.

Чарговае пісьмо войту ў справе рамонту моста паслалі чатыры радныя. Для падмавання фактаў да прашэння прыклалі яны фатаграфіі разбуранага моста. У пісьме адзначылі яны, што войт не выконвае сваіх абліццяў, не клапоціцца аб бяспечнасці жыхароў, доказам чаму была ранейшая справа рамонту вуліцы Чырвонай Арміі і скрыжавання вуліц Сянкевіча з Аградовай у самой Орле, да станоўчага вырашэння якой прыйшлося падключыць Павятовую камендатуру паліцыі ў Бельску-Падляскім. Каб заставіць войта заняцца справай, радным прыходзіцца пісаць петыцыі, паколькі на вусныя прапановы кіраўнік гмінай адміністрацыі не рэагуе.

Міхал Мінцэвіч
Фота аўтара

Змаганне з кастаедай

У сувязі з выяўленнем масавых выпадкаў карыесу зубоў у школьнай моладзі — амаль 90% вучняў у Бельскім павеце пакутуе ад гэтай хваробы — павятовыя ўлады вырашылі прыняць меры па стварэнні поўнай і сістэматычнай стаматалагічнай апекі над дзяцьмі і моладзю. З гэтай мэтай Рэвізійная камісія Рады павета паслала пісьмовую прапанову Управе павета і дырэктыву Бельскага ЗОЗ.

Управа павета ў сваю чаргу паведаміла радным, што паасобныя дантыстычныя

кабінеты ўжо апякуюцца школьнай моладзю ў рамках заключаных контрактаў з Падляшскай касай хворых. Аднак Управа заўважае патрэбу пашырэння стаматалагічных паслуг і таму выступіць з адпаведнай пропановай у адрас касы хворых.

Ведаючы, як марудна ажыццяўляеца рэформа аховы здароўя, наўрад ці бельскім самаўрадаўцам скора ўдасца спрэвіца з кастаедай, як у народзе называюць карыес зубоў.

М. М.

Niva

ТЫДНЕВІК
БЕЛАРУСАЙ
У ПОЛЬШЫ

Выдавец: Праграмная рада тыднёвіка „Niva”.

Старшыня: Яўген Міранович.

Адрас рэдакцыі: 15-959 Бяласток 2,

ul. Zamenhofa 27, skr. poczt. 149.

Тэл./факс: (0 85) 743 50 22.

Internet: <http://www.kurier-poranny.com/niva>

E-mail: niva@kurier-poranny.com

Zrealizowano przy pomocy finansowej Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego.
Галоўны рэдактар: Віталь Луба.
Сакратар рэдакцыі: Аляксандар Максімюк.
Рэдактар „Зоркі”: Ганна Кандрацюк-Свярбурская.
Публіцысты: Мікола Ваўранюк, Аляксандар Вярбіцкі, Ганна Кандрацюк-Свярбурская, Міраслава Лукша, Аляксей Мароз, Ада Чачуга, Паўліна Шафран.
Канцылярыя: Галіна Рамашка.

Камп'ютэрны набор: Яўгенія Палоцкая, Марыя Федарук.
Друкарня: „Orthodruk”, ul. Składowa 9, Bialystok.
Tekstów nie zamówionych redakcja nie zwraca. Zastrzega sobie również prawo skracania i opracowania redakcyjnego tekstu nie zamówionych. Za treść ogłoszeń redakcja nie ponosi odpowiedzialności.
Prenumerata: 1. Termin wpłaty na prenumeratę na IV kwartał 2001 r. upływa 5 września 2001 r. Wpłaty przyjmują urzędy pocz-

towe na terenie woj. podlaskiego i oddziały „Ruch” na terenie całego kraju.

2. Cena prenumeraty na IV kwartał 2001 r. wynosi 19,50 zł.

3. Cena kwartalnej prenumeraty z wysyłką za granicę pocztą zwykłą — 84,00; pocztą lotniczą Europa — 96,00; Ameryka Płn., Płd., Środk., Afryka, Azja, Australia — 120,00.

Wpłaty przyjmuje „RUCH” S.A. Oddział Krajowy Dystrybucji Prasy, ul. Towarowa 28, 00-958 Warszawa. Nr konta PBK S.A. XIII Oddział Warszawa 11101053-16551-2700-1-67.

4. Prenumeratę można zamówić w redakcji. Cena 1 egz. wraz z wysyłką w kraju wynosi 2,80 zł, a kwartalnie — 36,40 zł; z wysyłką za granicę pocztą zwykłą — 4,10 (kwartalnie — 53,30), pocztą lotniczą: Europa — 4,70 (61,10), Ameryka Płn., Afryka — 5,30 (68,90), Ameryka Płd., Środk., Azja — 5,90 (76,70), Australia — 7,70 (100,00). Wpłaty przyjmuje Rada Programowa Tygodnika „Niwa”, Bialystok, ul. Zamenhofa 27, nr konta PBK S.A., I Oddział Bialystok, 11101154-401150015504.

Ніўка

<http://anekdotov.net/pic/photo/>

„Даўціны” Андрэя Гаўрылюка

У бальніцу прыйшла да хворага сябровука, якую папярэдзілі, каб нічога пацыенту не згадвала пра ягоную смяротную хваробу. Прывіталася яна з хворм, пагутарыла і задумалася.

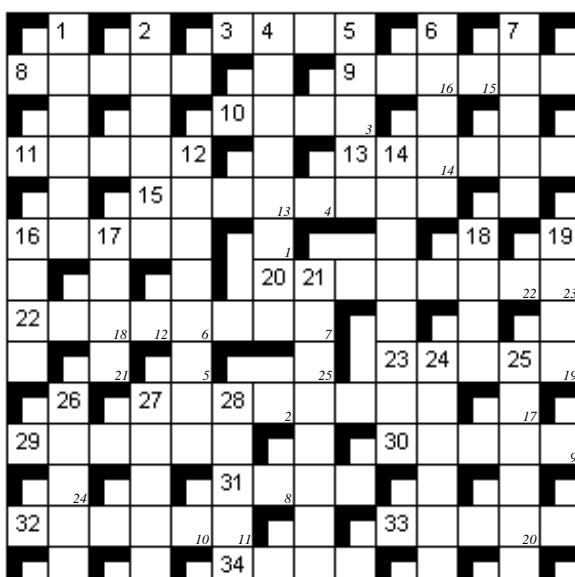
— Аб чым так думаеш? — спытаў хворы.

— Ах, нічога. Раздумваю толькі, як будуць зносяць труну па такой вузкай і крутой лесвіцы.

На прыёме ў прадпрыемстве завязалася гутарка пра выгляд і ўзрост чалавека. Гаварылася, што некаторыя людзі выглядаюць старэй, чым у сапраўднасці, незалежна ад узросту. Жонка дырэктара звяртаецца да аднаго са служачых:

— Ці я выглядаю на сорак пяць гадоў?
— Вядома, што не, — адказвае той.
— А ці вы калісь мелі сорак пяць гадоў?

Крыжаванка

манскі правіцель, 7. прозвішча амерыканскіх презідэнтаў у 1797-1801 і 1825-29 гг., 12. канадскі горад у правінцыі Саскачеван, 14. халодная страва з бацвіння і шчаўя, 16. ланцуг невысокіх гор, 17. горад, калі якога злывающа Сож і Дняпро, 18. буйная драпежная жывёліна сямейства катоў, 19. ежа, корм, 21. аппарат для прыёму электрамагнітных хваль, 24. волат, 25. фосфарнакіслая соль кальцыя, 26. спецыяльны шчыт для інфармавання публікі, 27. мужчынскі галаўны ўбор у мусульман, 28. рэжучая частка сячкарні.

(Ш)

Рашэнне крыжаванкі складуць літаратуры з пазначаных курсівам палёў. Сярод чытачоў, якія на працягу месяца прышлоць у рэдакцыю правільнія адказы, будуць разыграны кніжныя ўзнагароды.

Адказ на крыжаванку з 22 нумара

Гарызантальна: манера, Равека, барада, Лука, Грэй, шампанскэ, пара, ваба, прада, азімут, манцёр.

Вертыкальна: Макалу, Раба, рада, Кашчэй, Рахманінаў, кашара, Граева, падказ, баксёр, Прут, дама.

Рашэнне: Максім Вашчанка.

Кніжныя ўзнагароды высылаем **Казіміру Радашку** са Свебадзіцаў і **Мікалаю Сазановічу** з Навін-Вялікіх.

Аб'явы

Sprzedam łóžko solarium z nowymi lampami — 3 500 zł. Tel. (+48 85) 740 10 80; (+48) 601 827 819.

Насеннік на ўсю гміну

Мітрук Насеннік — вядомы дзеяч на ўсе чатыры гміны ды ваяводства. Грамадскі, культурны, гаспадарчы, палітычны... Калісці слыў з таго, што ў маленстве найбольш з усіх вучняў набіваў у зялённыя ды шакаладныя бутэлькі з-пад віна каларадскіх жукоў, чортавага амерыканскага насення. Цыфу на той заход! І сёння таксама, бо рольніка ціснуць. Ішоў Мітрук заўсёды ў першых родах прагрэсіўных сялян ды інтэлігенцыі, не лічачи рабочага класа, бо быў ды ёсць майстар на ўсе руکі. У кулакі яго з сям'ёй на залічлі, таму мог спакойна пакончыць школы, не трывожаны рознымі тройкамі ды камітэтскімі пяцёркамі. На адным дварышчы жыло іх сямёра. Калі сучаснік зноўку кінулася на нашу ваколіцу, першы рвануўся рваць брук старызыны. Так прапала наша вёска, хоць магла застацца нечапаная. Ды ж тыя палоскі, тыя выганы так яму абрыдлі! І той кавалачак! Куды не крунешся, зачэпішся за аблезлы хвост сунедавага бурыка!

За той кавалачак дастаўся яму кавал у пяцьдзесят разоў большы, толькі на пясках. Іх такіх трох было — узялі гроши ста сарака суседзяў, ды паміж сабой падзялілі. Чацвёрты быў чалавек камітэтны, таму кампетэнтны ў прыкрыванні здзелкі. Вопытны: пакуль хто крунецца, разбярэцца, то старыя памруць, маладыя іх спадчыннікі, што гуртом кінуліся ў гарады, не будуць цікавіцца той багонна-пясячай спадчынай, а калі і хто пацікавіцца, дык канцы даўно ў вадзе згніоць. А калі хто асабліва будзе дапытвацца, махаючи ўсялякаму начальнству сваімі паперамі яшчэ царскімі ды санатычнымі, дык хто яго інчай назаве, як не піхам ненармальным. Вядома, што некаторым з тых ста сарака далі

крышку (хапіла ім на дзве бутэлькі гарэлкі), і ціха было дваццаць з гаплюком гадоў. Канцы яксыці не згнілі ў гэтай мутнай азёрнай вадзе. Але Насеннік з калегамі паспелі пабудаваць аграгаднікі дачы, тыя паўсотні гектараў распрадаць на дачныя ўчасткі, заездіць пару аўтамабіляў, набыць новыя кватэры ў Варшаве і ў сталіцы ваяводства.

А тут Мітрук Насеннік аж прыхваўрэў — чагосьці палезлі да ўлад недабіткі тутэйшага пакалення, дапытвацца пра тыя соткі, калектывную ўласнасць, „кулкі”, якія раптам развязаліся, а камітэтчыкі пабралі ўсе гроши грамады сабе... І прайду, добра меркавалі — паўміралі старыя гаспадары, „маладыя” свету за гарай не бачаць, а наваколле бор зарастаете. Самасейкі найчасцей, але і будуць садзіць елкі ды палкі — бо за гэта гроши даваць будуць. А Мітрук Насеннік паспел ўзяць тое, чаго не пасяяў. А мо інчай скажам: сеяў і жне тое, што хацеў. Інтэлігентна. Мэтанакіравана. Збірае як тыя каларадскія жукі ў ту ю бутэльку, „набівае” ў яе людзей тутэйшых. А найбольш актыўных, таксама пісьменных (па сорак папак тae пісаніны па ўстановах маюць) пячатаете: „псіхі ненармальная”.

Насеннік раптам мо і прападзе з гміны. Я не здзіўлюся. Калі раптам пераселіца ў ту ю Варшаву ці хай і ў сталіцу ваяводства, у новы раён, дзе адзін аднаго не ведае чалавек. Усе аナンімныя. Да часу — будзе дзейнічальнік у розных камітэтах, камісіях, будзе пільнаваць парадку ды справядлівасці. Займацца справай бяздомных ко-так і сучак ды іх стэрэлізацыяй. Будуць яго хваліць тыя, каму сраку з-за ляятоў падніць не хочацца. І вечная яму слава, Мітруку Насенніку!

Вандал Арлянскі

Рок-гіт-парад РАДЫЁ РАЦЫЯ

У эфіры рок-гіт-парад гучыць кожную другую суботу а гадзіне 18.00 на хвалях Радыё Рацыя 105.5 FM. Усіх, хто цікавіцца беларускай рок-музыкай, прыняць удзел у плебісцыце запрашае вядучы — Лукаш Сцяпанюк. Свае прапановы можаце дасылаць па пошце (*Radio Racja, ul. Ciepla 1/7, 15-472 Białystok*) або па электроннай пошце (*rokhitparad@poczta.onet.pl*). Для ўдзельнікаў узнагароды — магнітафонныя пленкі з беларускай рок-музыкай.

Паясненні да спіска: першая лічба — месца, якое песня заняла ў актуальнym выпускu рок-гіт-параду; другая лічба — месца, якое песня заняла ў папярэdnim выпуску (два тыдні таму); трэцяя лічба — інформацыя, колькі песня набрала ачкоў у плебісцыце.

37 выпуск, 30.06.2001 г.

1	2	164	Н.Р.М., „Паветраны шар”
2	1	124	Алесюкі, „Беларусачка”
3	3	99	Кардон, „Званы”
4	5	95	Зэт, „Нармальна”
5	4	91	Ріма, „Водка”
6	15	79	Ілона, „Вядро”
7	6	72	Гоман, „Сыну”
8	10	71	Н.Р.М., „Мы жывем някепска”
9	7	66	Р.Ф. Брага, „Рэчанька”
10	11	64	Кальян, „Беларуская нацыя”
11	12	59	Крыві, „Волы”
12	13	56	Я нарадзіўся тут, „Нёман”
13	16	48	Р.Ф. Брага, „Не гавары”
14	14	47	Н.Р.М., „Катуй-ратуй”
15	8	46	Ріма, „Прывык”
16	—	45	Гоман, „Харашуха”
17	17	39	Гоман, „Беларусачка”
18	—	38	Імпет, „Зусім няпроста”
19	—	37	Long Play, „Адлятаю”
20	—	36	Крыві, „Ганачка”

Як галасаваць: песні, якія вам найбольш падабаецца прызначайце 10 балаў, 2 песні — 9 балаў, 3 — 8, 4 — 7, і г.д. аж да 10 песні, якой дайце 1 бал.